

Alexander Agassiz nævner særlig Skrænten udfor Frederiksted (d. v. s. udenfor den oven omtalte lodrette Væg) som et af de allerrigeste Steder. Selv har jeg desværre kun faaet et ringe Indblik i al denne Rigdom, dels fordi det Fartøj, jeg havde til Raadighed, var for lille, til at jeg kunde udrette noget rigtigt dermed, og navnlig fordi det manglede Dampkraft. Blot en Motor paa nogle faa Hestes Kraft vilde have gjort Underværker; men den der engang har prøvet, hvad det vil sige at skrabe ved Hjælp af Haandkraft alene paa 3—400 Favnes Dybde, vil forstaa, at det er en temmelig umulig Opgave. Alligevel naaede jeg, takket være mit flinke og ufortrødne Mandskab, et forholdsvis godt Resultat af mit Arbejde der, og ikke faa af Dybets herlige Skatte bragtes for Dagens Lys. Langt mindre var Udbyttet af Skrabningerne paa det dybe Vand i Bugten ved Christianssted; der synes her at være et langt fattigere Dyreliv end paa tilsvarende Dybder udfor Frederikssted. — At give en mere indgaaende Skildring af Dybhavsfaunaen i disse Egne vilde føre alt for vidt; nogle enkelte Former har jeg omtalt og afbildet i den omtalte Artikel i „Det nye Aarhundrede“, til hvilken jeg maa nøjes med at henvise. Forhaabentlig faar jeg senere engang Lejlighed til at give en Fremstilling deraf, som nogenlunde lader denne overordentlig interessante Fauna vederfares Retfærdighed. —

I et Punkt maa det siges, at Farvandene omkring

vore vestindiske Øer fremviser en Mangel — nemlig i det Forhold, at Bunden helt rundt om baade St. Croix og Jomfru-Øerne falder aldeles stejlt ned fra c. 25—35 Fv. til c. 150 Fv. eller endnu langt mere. Det har vist sig andetsteds, at paa Dybder omkring 100 Fv. o. l. findes der en overordentlig rig Fauna, som skiller sig baade fra Kystfaunaen og Dybhavsfaunaen. Hele dette Bælte mangler saa at sige fuldstændig her ved vore vestindiske Øer. Til Gengæld gaar saa den egenlige Dybhavsfauna her ind til saa lavt Vand som c. 150 Fv. — (lige ind under Kystskrænten), saa den er her lettere tilgængelig end de fleste andre Steder.

At det af praktiske Hensyn, for Udviklingen af Fiskerierne, er nødvendigt, at der bliver oprettet en videnskabelig Station paa St. Thomas, vil andetsteds (i „Atlanten“) blive nærmere belyst; men ogsaa i videnskabelig Henseende vil en tilstrækkelig vel udrustet Station her blive af uvurderlig Betydning. Farvandet omkring vore Øer er fra Naturens Side lagt til Rette som et af de Steder, der er bedst egnede til Studiet af det tropiske Havs og de store Havdybs Naturforhold, der rummer saa mange Opgaver, hvis Løsning vil være af største Betydning, baade teoretisk og praktisk. Og det vilde ikke være saa helt uden Betydning for St. Thomas, om den blev et af Centrene for Videnskaben.

Indtryk fra mine Rejser i Terekdistriktet og Nord-Kaukasus.

Kosakkernes, Kabardinernes og Osseternes Land.

AF

Ole Olufsen.

Fortsættes.

Paa mine Rejser til Centralasien i 1896—99 passerede jeg gentagne Gange, under Farten igennem Rusland fra St. Petersburg, Kaukasuslandene; saaledes gik min Vej i Foraaret, April, 1896 fra Rostoff ved Don over Vladikaukas, herfra med den russiske Post over Kaukasus-Kæden til Tiflis, hvor jeg opholdt mig i længere Tid for at studere i det af Dr. Radde oprettede fortrinlige etnografiske Museum over Kaukasusfolkene. Derfra gik min Rejse over Baku, i hvilken By jeg

ofrede en Del Tid paa at sætte mig ind i Nafta- eller Petroleumsindustrien. Hjemkommen fra Centralasien paa den første Ekspedition, passerede jeg atter over Baku i December 1896, hvor jeg opholdt mig en Uges Tid, tog derefter atter til Tiflis for at studere i Museet og i selve Byen, der bogstavelig talt er et baade levende og dødt Museum for Kaukasus eller Kaukasien. I Slutningen af December tog jeg fra Tiflis, atter med Posten over Kaukasus-Kæden, hvor jeg som sædvanlig

havde Plads ved Siden af Postillonen uden paa Vognen for derved at faa Lejlighed til at se Egnen. Jeg gjorde Holdt i nogle Dage i Vladikaukas og fortsatte derefter i 1897 hjemad med Banen langs Kaukasuskæden over Rostoff ved Don og videre nordpaa over Moskov, St. Petersborg og Finland til Danmark. I Foraaret 1898 passerede jeg atter Strækningen Rostoff (Don) — Vladikaukas paa Vej til Centralasien, men denne Gang lagde jeg Vejen over Petrowsk i Daghestan ved Kaspilhavet, for herfra at sejle langs Kaukasusens Kyst over Derbend til Baku. Efter min Hjemkomst fra Centralasien i Efteraaret 1899 var jeg atter i Baku, hvorfra jeg gjorde en Udflugt med Damper til Enseli og red herfra til Teheran i Persien (Rejsen i Persien er beskrevet i dette Tidsskrifts 16 Bd. H. III—IV). Samme Efteraar var jeg igen i Baku, hvorfra jeg tog med en af Nobels Tankdampere til Petrowsk og videre med Bane over Vladikaukas til Rostoff (Don) etc. Efter min Hjemkomst til Danmark i Slutningen af 1899 gik jeg i Foraaret, Forsommeren og Efteraaret 1900 atter paa Rejser; disse tre Gange igennem Galitzien for her at bese Naftaterræn og videre over Rostoff (Don) til Vladikaukas og Kosakbyerne Grosny og Wosnesenskaja i Terekdistriktet. Paa den mellemste af disse Rejser, Maj og Juni, gjorde jeg fra Vladikaukas en Udflugt op ad Floden Ardon (Biflod til Terek) til Osseternes Land, hvorfra jeg atter vendte tilbage til Danmark. Paa den sidste Rejse i 1900 opholdt jeg mig i Oktober, November og December i Naftabyen, Kosakbyen, Grosny ved Floden Sundsja (Biflod til Terek), hvorfra jeg gjorde flere Ekskursioner ud i de lave Bjærgrygge, der strækker sig fra Sundsjas Sammenløb med Terek i Ø.-V. og mod Vest afgrænses af Terekflodens øvre Løb og utallige Tilløb fra Kaukasuskædens udstrakte mægtige Gletsjere omkring Kasbek og Elbrus-Tinderne. Paa disse mange Rejser opholdt jeg mig snart det ene, snart det andet Sted i flere Dage, saaledes at jeg næsten folte mig hjemme her, uagtet Egnene hører til den Art, at man helst maa give den Rejsende det Raad at stole paa sin Gud, sin Vært og sin Revolver. Jeg har passeret Egnene her paa Grænsen imellem Kosakkernes og Kaukasiernes Land paa alle Aarstider, og da det er sjældnere, at Danske besøger disse Egne, hvilket de just heller ikke stærkt frister til for Fornøjelsens Skyld, og, saavidt jeg ved, er den eneste Danske, der har besøgt de i sin Tid saa meget omstridte Osseter, kan maaske selv nogle korte Rejseindtryk herfra interessere en eller anden.

Naar man har passeret Rostoff (Don), der oprindeligt var en Kosakby, men nu er en stor (c. 180000 Indb.) ret kosmopolitisk Handelsby med Alverdens Konsulater,

en stor nybygget armenisk og velholdt Forstad, Nachitshewan, og vel har overskredet den lange, ret skrøbeligt udseende Bro over Donfloden, hvor mange smaa Dampere, Fiskerbaade og Slæbebarkasser er i fuld Virksomhed, varer det ikke længe, før man er ude paa de sydrussiske eller nordkaukasiske Stepper. Togene, selv de hurtigste, kører langsomt og sindigt, og Togtiderne overholdes efter Køreplanen med en Fejlgrænse, der efter min Erfaring ligger imellem 12 og 23 Timer, men ellers har man ingen Grund til Klage, især hvad Passagererne paa første Klasse angaar, og de andre Klasser tager en Vestevropæer ikke gærne til Takke med. I de store Boggievogne har hver Passager mere end rigelig Plads, og om Natten har hver sin Køje, til hvilken der for en ekstra, ret ringe Betaling udleveres Lagener og Pudebetræk i plomberede Pakker. Man sidder og ligger mageligt, der er rigelig Plads til at spadsere omkring, Togene holder lang Tid ved Stationerne og især ved de større, der i deres gode Restauranter byder mere Afveksling i Maden og bedre Mad, bedre Vine (kaukasiske og krimiske), end der præsteres i de bedste danske Hoteller. Det lyder underligt, at slikt kan trives i de vide, ofte ganske tomme og ensomme Stepper, men sikkert er det, at den mest raffinerede Civilisation, om man saa kan kalde den, i den Henseende her ligger som Oaser i Stepperne langs Banen, og Grunden dertil er Naft- og Mineindustrien. For saa vidt vilde alt være godt, naar ikke Kaukasierne nu og da faldt paa at plyndre et holdende Tog eller en Station, hvilket hænder og hændte, medens jeg rejste her, men heldigvis altid efter at jeg var borte fra det Punkt, der maatte undgælde. Man vil vanskelig kunne lægge de russiske Myndigheder disse Overfald til Last, naar man kender Kaukasuslandene med deres forvirrede Blanding af utallige asiatiske Folkeslag, forskellige Sprog, deres evindelige Vandringer og Omrejsen, men snarere undre sig over, at de ikke hænder oftere, end de gør.

Vi kører nu igennem Dons og Kubanflodens Alluvialland og passerer over en umaadelig kedelig udseende Strækning af Stepper og Stepper i det uendelige; flade kan man som Regel ikke kalde dem, oftest øjner man Bølger i Terrænet, der fra Banen synes ganske blottet for Trævækst undtagen omkring Stationerne, hvor Plantninger altid er foretagne. I det Fjerne ser man hist og her Kubankosakkernes Byer med deres tilstødende Haver, lidt Liv skimtes nu og da ved Kubanfloden og dens Bifloder, som Banen gaar over, ellers er der til Tider paa uhyre lange Strækninger ganske tomt, især om Sommeren, næsten fra Slutningen af Juni til hen i September, hvorefter den værste Hede er overstaet.

Græs er der nok af, men det staar ofte ret tyndt og svajer for Vinden med de svedne Toppe allerede i Slutningen af Juni Maaned, og naar vi hen i Juli, er hele Terrænet, indtil vi kommer til Stationen Prokladnaja, udtørret; alt er brunsort af de afsvedne Planterester og Græsstraa, det ser ud, som om en Flammevind var faret hen over Græssteppen, eller som om Centralasiens Græshoppesværme havde hjemsogt den. Solen brænder ned paa Waggonerne, og Livet i dem bliver ret utaaleligt; man aabner Vinduerne for at faa Lindring, men saa ryger de tørre Støv ind i saadanne Masser, som kun den, der har færdedes i lignende Egne, gør sig Begreb om. Man vader tilsidst i Støv og fint Sand, der trænger ind i de mindste Aabninger i Kufferter og Tasker. Vinduerne lukkes i Fortvivelse tæt til alle Sider, hvad Oberkonduktoren (Overkonduktoren) altid anmoder de Rejsende om, naar Steppen her passeres om Sommeren. Varmen stiger i Kupéerne til 35° C., og man haaber kun paa, at Toget snart vil holde ved en Station, for at man et Øjeblik kan trække Vejret og ryste Støvet af sig. De, der er vante til Rejsen her om Sommeren, foretager straks en Omklædning, der for Mændenes Vedkommende gaar over til et Par Lærredsbukser, en Sportskjorte og om muligt en Lærreds- eller Silkejakke eller det hele af tyndt Raasilke, der bruges meget i Rusland.

Ved Stationerne, hvilke altid er vel forsynede med Proviant, hvorimellem den bedste franske Champagne aldrig mangler, forbavses man over altid at finde en større blandet Forsamling af Russer med lange Støvler og Uniformshue, der tyder paa, at de tilhører den talrige Embedsmandsstand, russiske Bønder i lange Koffer og Filt snøret med Snore om Fødder og Ben, Bønderkoner i deres spraglede Dragter med blomstrede Tørklæder om Hovederne; de sidste sidder i lange Rækker langs Stationsbygningen for at sælge deres Mælk og Smør, som de opbevarer i høje, smalle Krukker, til de Rejsende; de anbefaler ikke deres Varer, men tygger Solsikkefrø i det uendelige og spytter Skaller ud; russiske Officerer og Soldater ser man allevegne, især Kosakkerne i deres lange Tjerkaska og med Pelshue paa Hovedet, Sablen uden Fæste stukket ned i Skeden, saa kun den øverste runde Dup af Haandtaget stikker op. (Tjerkaska er Navnet paa den uniformlignende lange Frakke, der naar til Hælene og bæres af alle Kaukasusfolkene, efter hvilke Kosakkerne har optaget Moden i sin Tid. Heraf er Navnet Tjerkesser opstaaet, med hvilket man i Evropa almindeligvis betegner en Kaukasier; thi der findes ingen Stamme og har heller ikke eksisteret nogen Stamme med Navnet Tjerkesser.

Det Stammenavn, der kommer det nærmest, er Tjetjenser, Folk i Daghestan (Bjærglandet; af Dagh eller Tagh, tyrk. Ord, der bet. Bjærg); Kaukasiens mest krigerske og tapreste Bjærgstamme. Imellem de mange Tjerkaska-klædte Mænd at se, om det er en Kosak, en Kabardiner, Grusinier, Lesgier, Tjetjenser etc., skal der en Del Øvelse til; kun kan man af Epauletterne se, om det er Kosakker og kaukasiske Militats eller almindelige Kaukasiere, man har for sig. Armenierne, de smaa sortsmudsede Fyre med Pelsbaretten, ser man alle Steder; derimod har jeg kun mødt to Jøder her, og Grunden hertil maa vistnok søges i, at disse ikke tør opholde sig imellem den krigerske Befolkning, der altid er paa Feltfod med Sablen ved Siden, den lange Dolk, Kinsjal, paa Maven og Revolveren i højre Side af Bæltet. Vi er nemlig nu, som senere skal ses, komne over i Kaukasiens mest urolige Terræn, hvor Kaukasuskædens Nordfod ender i de sydrussiske Stepper, og hvor Kosakernes Stanitza'er staar som en Vedetkæde fra det asovske Hav til Kaspilhavet overfor Kabardinernes, Osseternes og Tjetjensernes Aüler (Landsbyer). Man forstaar ikke straks, hvorfra alle disse Mennesker kommer til Stationerne, men lærer man nærmere Asiens og Halvasiens Folk at kende, ved man, at det for disse Folk ingen Rolle spiller at sidde i Sadlen et halvt Hundrede Mil blot for at faa en Nyhed at vide eller lidt nyt at se, eller for en russisk Bonde at køre i Tjelega (den tohjulede Vogn) eller Linjega (de lave firhjulede Vogne, hvori man sidder sidelæns med Benene dinglede imellem Hjulene) for at sælge lidt Smør, Mælk eller Uldvarer, og Armenierne har altid et og andet at forhandle til Passagererne, som Mønter, Sølvsaager, ædle Stene, hvoraf de fleste er højst uædle etc. Og man forstaar det endnu bedre, naar man passerer Terrænet ved Vintertid, da alt er dækket med Sne og Temperaturen udenfor ÷ 20° C.; thi da ser man i det Fjerne Syd for Stepperne hist og her en Stanitza eller Aül omgivet af Træer, der tegner sig paa den glitrende Sneflade, medens de om Sommeren i den vibrerende opvarmede Luft svømmer ud i et med det bølgende Græs eller fortoner sig paa den brunsorte Flade.

Man har mest Glæde af at se Stepperne her om Foraaret, hvor alt er grønt og opfyldt med Blomster, især Tulipaner, Margueriter, Valmuer og Brudelys; da ser man Faar og Geder i saa store Flokke, at de tegner sig som gule Sandflader i Steppen, Mængder af Heste og Hornkvæg, der vogtes af Lazaroner af Indfødte med de forpjuskede Faareskindshuer og de lange Stave, eller maaske endog om Vinteren; thi da er der for megen Sne i Bjærgene til at Kvæget kan opholde

sig her; det drives da ned i Stepperne, hvor det majsommelig skraber Sneen til Side for at finde lidt Føde i det visne Græs; det stikker grelt af mod den hvide Sne, og man faar ved en flygtig Gennemrejse et ret godt Begreb om det betydelige Antal Hornkvæg, Faar, Geder og Heste, der opdrættes i Egnene ved Kaukasuskædens Nordskraaning. Man kan her sige det samme som i al Almindelighed om Rusland; vil man se det i dets mest typiske Dragt, skal man se det ved Vintertid, hvor Kaukasierne møder i høje Burkastøvler besatte med Guld- og Sølvsnore og over disse Trægalsjer; Tjerkaska'en dækkes af den maleriske hvide eller sorte Burka, et stort Filtslag, der naar til Hælene, og naar man er til Hest, dækker denne helt ud over Halen. Burka'en er lavet af et eneste Stykke sort eller hvidt Filt, der har Form af en udfoldet Kegleflade. Det bedste Filt laves af Kabardinerne, som bor i Terrænet Nord for Kaukasuskæden omtrent fra Vladikaukas og Vest efter; en god Kabardiner-Burka koster 30—40 Rubler, er aldeles uigennemtrængelig for Vand og saa stor, at den kan benyttes som et lille Telt. For Kaukasierne, der altid færdes til Hest, er det fortræffeligt, da det i Kulde og Blæst dækker baade Mand og Hest; det sammenholdes i Halsen ved en eneste Hægte og er her prydet med en Guldsnor samt en Guld- eller Sølvkvast, der hænger ned ad Nakken. Af samme Slags Filt, men noget tyndere, laves Burkastøvlerne, der snarere er en Slags Strømper, der i Foden er oversyede med tyndt Læder. Disse er beregnede til at stikke i Træ- eller Gummigalsjer eller korte Læderstøvler; begge Dele, baade Burka og Støvler egner sig godt til Rejsebrug her, og længe opholder en Evropæer sig ikke her, før han er forsynet med dem. Ved Stationerne møder Bønderne med deres lange, smalle Slæder trukne af en Hest, baade Mænd og Kvinder ligner uformelige Klumper indhyllede i hvidgarvede Skindpelse, hvor Ulden vender indad, Faareskindshuer med Øreklapper, og Fødderne omvundne med Filt eller stukne ned i den gængse Vinterfodbeklædning, en hvid Filtstøvle formet ud i et, som om den var modelleret i Ler. Baade om Vinteren og i det stille Efteraar med den herlige klare Luft er der Liv overalt paa Stationerne, Samovarerne damper baade i og udenfor dem, og Passagererne løber idelig frem og tilbage fra Toget til Stationen for at heute varmt Vand til Teen i de medbragte Blikkedler, der sammen med Teglas, Lys, Lysestage, Puder og Tæpper hører med til den russiske Rejsendes Bagage. Forholdet imellem Rejsers Varighed her og i Danmark er jo omtrent som Dage til Timer.

Naar man har rejst et Døgn eller saa fra Rostoff

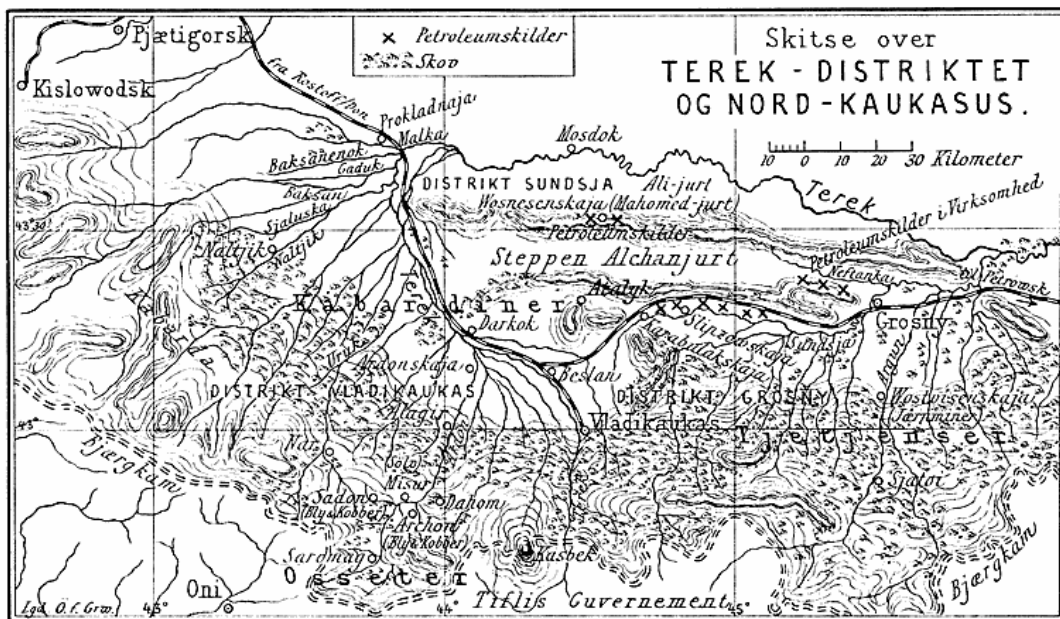
(Don), passerer man over Kubanflodens øvre Løb, hvilken Flod Banen i lang Tid følger paa venstre Bred, forbi Kalmyk- og Kirgiserstepperne omkring Stavropol (De fleste Kalmykker er nu russificerede og bærer enten russisk Dragt eller undertiden kaukasisk med Burka og Pelshue; ingen af Delene er imidlertid deres originale Dragt, hvad jeg har set den sidstnævnte angivet for i et etnografisk Museum), og omtrent ved Stationen Nevinnomysk øjner man Kaukasuskæden, der, jo længere vi kommer østpaa, tiltager i Mægtighed og imponerende Ydre og ses stadig mod Syd fra Banen lige herfra til Petrowsk i Daghestan ved Kaspiahavet. Til at begynde med ser vi her i Vest om Foraaret og Sommeren Rækker af græsklædte afrundede Bakker, der stadig er skovløse, da Klimaet her paa denne Side af Ryggen er tørt. Rækkerne tiltager derefter i Antal og Mægtighed, Forbjærgene kommer tættere og tættere til Banen og antager mere og mere gigantisk kluntede Former med store Terrasser og vide græsklædte Dale.

Ved Stationen Mineralnij Wodé (Mineralkilden), der paa Jærnbaneortet betegnes med et stort Glas, alle Rejsendes Paradis, til hvilket man gemmer sin Appetit og slukker sin Tørst i Verdens bedste Mineralvand eller i kaukasiske og krimiske Vine, er mægtige Forbjærge lige tæt paa Banen, og mod Sydøst øjner vi Elbrus sne- og gletsjerklædte Tinder, i hvis Nærhed Kuban- og Kumafloderne har deres Kilder. Paa denne Station og i dens store Restauranter er der altid Liv som i en Myretue; Alverdens kaukasiske, ja man kan godt føje asiatiske og evropæiske til, myldrer her imellem hverandre. Vestevropæerne er især repræsenterede af Naftamænd: Englændere, Amerikanere, Belgiere og Skandinaver; Minefolk: Belgiere og enkelte Englændere og Gartnere eller Frugtplantageejere, der især bestaar af Franskmand og Belgiere. Imellem dem ser man Kaukasierne i den smukke røde, hvide, brune, graa eller sorte Tjerkaska prydet paa Brystet med Rækker af Patronhylstre (nu kun til Pynt), der er forbundne med Sølvkæder, som fæstes sammen i en Sølvroset, og med et Arsenal af alle Arter Vaaben i det oftest smukke og kostbare oksyderede Sølvbælte. Det er rent utroligt, hvilken Forkærlighed disse Folk har for Vaaben. Som et grelt Eksempel skal jeg nævne, at jeg en Dag saa en Kaukasier gaa og pløje i en af Dalene Nord for Tiflis med en Bevæbning af 2 Kinsjaler paa Maven, en Sabel paa den ene Side og den smukke langløbende kaukasiske Pistol paa den anden. Fra Mineralnij Wodé gaar der en Stikbane sydpaa til de mondæne russiske Badesteder Pjætigorsk, Kislowodsk og flere, som blandt andre hvert Aar besøges af Emiren af Bokhara. Det

vrimler her af Mineralkilder ved Kumaflodens øvre Løb, hvad der har fremkaldt en betydelig Industri og fyldt de større Byer med Hoteller, Kuranstalter og Parkanlæg, som meget vel kan taale Sammenligning med Vesteuropas.

Fra Kubandistriktet, de kubanske Kosakkers Land, er vi nu komne over i Terekdistriktet, der har Navn efter den mægtige Flod Terek, som udspringer Syd for Vladikaukas paa Gletsjerne omkring Tinden Kasbek, optager en Vrimmel af Bifloder paa Strækningen fra Elbrus til Kasbek og Øst for Indbugtningen i Kaukasuskæden ved Vladikaukas, faar Tillob fra Sundsja med dens lige saa talrige, men ikke saa store eller saa

Tian-shan i Vestkina og fra Sydsibirien til det indiske Hav; det stammer fra den yngre Avesta- eller Parserreligion og giver os et Maal for denne Religions store Udbredelse. Ligesom Djinerne eller Adjinerne stadig spøgte i denne, saaledes gør de det den Dag i Dag i den islamitiske, der har arvet dem fra Avestareligionen. Et uhyre Antal Eksempler paa, hvor ofte mine Folk troede at se Djiner, snart her, snart der, og krøb hen til mig, da de mente, at Djinerne kun for løs paa Muhamedanere, kunde jeg anføre fra mine Rejser i Islams Interessesfære) er 5630 Meter høj. Mod Nord gaar Kæden i talrige Parallelkæder efterhaanden over i den

vandfyldte Bifloder fra Daghestan, former sig til en mægtig Flod Syd om Nogaisteppe og ender i et Deltaland Syd for Kuma i Kaspi. Forinden vi gaar videre, vil jeg give en ganske kort geografisk Oversigt.

Kaukasuskæden, der i Vest fortsætter sig over Krim og Balkan, og i Øst over Balchanbjergene i Transkaspian, strækker sig som en mægtig ubrudt Ryg lige fra det sorte Hav til det kaspiske. Den falder lige ned til begge Have, hvor næsten ingen Strandbred findes. Kædens Længde er c. 1100 Km. og dens Bredde veksler imellem 100 Km. ved Vladikaukas og 160 Km. Kamhøjden er paa en Længde af 170 Km. stadig over 3000 Meter, og det højeste Punkt, Vulkaneglen Elbrus Djin Padishah (bet. Aandernes Konge; dette Ord Djin, der betyder Aand, træffer vi lige fra Krim til ind i

pontisk-kaspiske Lavning, medens den mod Syd falder brat af. Nordsiden maa anses for Ydersiden, den foldede Side, medens Sydsiden er Brudsiden af Bjærgene. Hele Bjærgmassen synes at være en Skal, der paa Sydsiden er hævet højt til Vejrs og afbrudt, og den blidere Sænkning foregaar i talrige Folder mod Nord. De højeste Kamme ligger i Nærheden af Sydranden og bestaar af de ældste Stenarter, medens yngre Lag forekommer mod Nord. I de mellemste Dele bestaar Kædens Kamme især af Granitmasser, derefter følger nordefter Skifer, Sandsten og Kalk og derefter ungtertiære Lag. I de østlige og vestlige Dele dannes Hovedkammen af mesozoiske Formationer. Hovedkammen, der i Reglen danner Vandskellet imellem Floderne til Nord og Syd, er kronet af en mægtig

sammenhængende Gletsjer, og til begge Sider er Kæden udskaaet af vilde romantiske Dale, der bryder tværs igennem Parallelkæderne. Bjærgstrømmene styrter i vildt Løb ned til Lavlandet, hvor de mod Nord sanler sig i Kuban, Kuma og Terekfloden. Snegrænsen gaar i den østlige Del fra c. 4000 Meter til c. 3000 i den vestlige.

Der findes i Kaukasus mange herlige Dale, hvor Klimaet er prægtigt og Yppigheden af Vegetationen stor, men der findes ogsaa mange af stik modsat Natur; thi vi træffer her næsten alle Arter af Klimaer. En Dal kan egne sig til Sanatorium for Brystsyge, medens en anden tæt ved beliggende har et blæset, raat og barsk Klima; det kommer alt an paa Dalens Retning, Højde, Vandmængden i dens Floder og Regnmængde. I det Hele maa man sige, at man gennemsnitlig ikke træffer den Yppighed i Vegetationen, som man ved et første Besøg vilde vente sig; thi endskønt Kæden ligger imellem 40—45° nordl. Br., falder den dog ved sin østlige kontinentale Beliggenhed i den tørre subtropiske Region. En Undtagelse herfra danner Provinsen Kutaïs ved det sorte Hav, der med vestlige Vinde fra Havet modtager særdeles rigelig Nedbør, som bevirker, at denne Provins er et overordentlig rigt Skovland med en Yppighed, der nærmer sig Tropelandenes. Endog Tebusken er indført her og trives ganske godt, og der udføres en Mængde Tømmer herfra. Heden og Tørken tager til om Sommeren og Kulden om Vinteren, efterhaanden som vi nærmer os det kaspiske Hav; saaledes er Udskibningsstedet Petrowsk i den Henseende et meget ubehageligt Sted. Hele Foden af Nordkaukasus har som den pontisk-kaspiske Lavning overhovedet Steppeklima, om end ikke saa udpræget som Stepperne i Rusland længere mod Nord eller Øst. Middelttemperaturen falder imellem + 33° og ÷ 22° C. Paa Nord-siden af Kæden, som her er Tale om, hører Steppeklimaet op omtrent fra en Linie i Sydvest fra Stationen Prokladnaja og langs Kæden omtrent i Højde med en Linie igennem Punkterne, hvor Floderne bryder ud af den egentlige Hovedkæde; herfra og opefter er Nedslaget rigeligere, og Bjærgene er her dækkede af store Skove, som vi senere skal se, til en Højde af c. 2200 Meter, hvor Højbjærgsregionen begynder. Alagir og Vladikaukas ligger saaledes i Skovregionen og har en betydelig Regnmængde. Det er en almindelig kendt Sag blandt Beboerne af Steppebyerne mod Nord, at man maa være forsynet med Regnkappe, naar man besøger Vladikaukas, og paa de mange Ophold, jeg lejlighedsvis har gjort der, navnlig om For- og Efteraaret, har jeg altid haft Lejlighed til at bekræfte Rigtigheden af dette Udsagn.

Man plejer at dele Kæden i tre Dele, nemlig den østlige, der naar fra Kaspiahavet til Floden Sulaks Kilder, den mellemste indtil Kubanflodens Kilder, der er den skovrigeste Region, og den vestlige til Sortehavet, der er skovløs paa Nordsiden. Den mellemste Del er den højeste og viser de mest storartede Bjærgformer, men den er ved de mange Gennemskæringer af Erosionsslugter, hvori Terekflodens utallige Bifloder har banet sig Vej, dog den lettest tilgængelige. Den er ret stærkt befolket, hvorimod den vestlige Del er meget tyndt beboet eller ganske mennesketom, og den østlige Del er paa Grund af Daghestanernes røverske Egenskaber ikke særlig attraaet af Evropæere, hvilke dog i den senere Tid har begyndt Minevirksomhed her, der i Hovedsagen er paa engelske Hænder. Den mellemste Del, der bestaar af Granit, er paa sin højeste Ryg ganske dækket af Gletsjere; her rager Toppene Adai Kok, Kashantau og Balkataja op til henholdsvis 4646 M., 5211 M. og 4877 M., for ikke at glemme de vældige Trachytkegler Elbrus (5630 M.) og Kasbek (5043 M.), sidstnævnte beliggende ved Postvejen over det over al Beskrivelse herlige, imponerende Darjal Pas til Tiflis, der foruden i landskabelig Henseende tillige i historisk Henseende med dets Utal af gamle Borge er en Seværdighed af højeste Rang. Begge de sidstnævnte Bjærgtoppe er af vulkansk Oprindelse, deres Lavamarker er af yngre Dato; dog har de ikke haft Udbrud i den historiske Tid.

Den mægtige ubrudte Kaukasuskæde staar som en Mur, der har værnet Evropa mod Asiens Folkeslag. Meget vilde have været anderledes i Evropa, hvis den ikke havde spærret af for Invasionerne; her har mange Folkevandringer fundet deres Afslutning, og de forsprængte Rester af alle Arter Asiater huser nu i det vanskelig tilgængelige Myr af Bjærgdale, hvor Typer, Sprog og Sæder har kunnet holde sig ublandede igennem Aarhundreder, ja maaske Aartusinder lige ned til vore Dage. Intet Steds paa Jorden tales saa mange Sprog paa et saa indskrænket Omraade som i Kaukasien. Tiflis, den gamle georgiske Kongestad, der er i høj Grad interessant og smukt beliggende, kan rose sig af, at der tales 70 forskellige Sprog eller i hvert Fald vidt forskellige Dialekter indenfor dens Rayon.

Men vi vil fortsætte vor Rejse videre fra Mineralnij Wodé. Naar den første Udringning fra Stationen foregaar, ved man, at man endnu har ti Minutter til Cigaren og Kaffen; med fem Minutters Mellemrum ringes atter to Gange, og man skynder sig at betale sin Sjott (Regning) og den obligate Na-tjaj (Drikkepenge), tager et Par Flasker af det prægtige Mineralvand med og fortsætter Farten østpaa. Saasomt Toget gaar, sætter

en betydelig Del af de paa Stationen mødte Kaukasiere sig i Sadlen og farer med den flyvende Burka hen over Steppen, hvor de om Vinteren paa Sneen tager sig ud som Røverne i Æventyret; den lille letbenede Hest, den store Burka, de mange Vaaben, Pelshuen, der er trukket ned over Ørerne, og ovenpaa den en Hætte (Bashlyk) med Guldkvaster i Spidsen og lange Ender, der bindes som et Tørklæde om Halsen; bedre Illustration til en Æventyrrover finder man vanskelig.

Vi kører nu atter et godt Stykke igennem Stepper, men Ensformigheden glemmer man ganske ved stadig mod Syd at kunne betragte den imponerende, sneklædte, himmelstræbende Kæde, hvor Elbrus tvetoppe Tinde dækket med skinnende Sne og grønblaa Gletsjere, der skyder sig ned ad den foroven i Plateauform dannede Kæmpemassiv, rager op. Det er et henrivende stor-

Vladikaukas ved Vintertid. Set fra Terek Syd for Byen mod Vest. I Baggrunden Kaukasuskæden.

slaaet Skue, som alle maa til Vinduerne for at se, selv om det er den hundrede Gang, og man kan vedblive med at se den, næsten lige til man naar Vladikaukas, naar den ikke er indhyllet i Skyer, og det har den kun været en Gang paa mine mange Rejser her. Om Vinteren er alt dækket med Sne, saa Stepper og Bjerge gaar over i hverandre i en umaadelig Sneskraaning. Nærmer vi os Stationen Prokladnaja, begynder det mere beboede Terræn ved Tereks mange Bifloder. Aulernes Huse faar man næppe Øje paa enkeltvis, men maaske kan man skimte et enkelt firkantet Taarn fra ældre Tider eller en nybygget russisk Kirke med grønne Tage og Spir, der rager op over de tilsneede Lerhuse. De fleste af Beboerne er nemlig her gaaede over til den græsk-katolske Religion. Om Sommeren ser vi tydelig de forskellige Vegetationsbælter i Bjærgene. Øverst den skinnende Sne og Gletsjerne, derefter et Græsbelte, nedenfor dette et yppig grønt Skovbelte, derfra mod Nord Steppebæltet, der fra Tereks vestligste Biflod Malka mod Øst afløses af frodige Engstrækninger og

dyrkede Marker, som om Foraaret ligger i et uudgrundeligt Pløre af Bifloder, saa man ikke aner, hvor den ene Flod hører op, og den anden begynder. Om Sommeren ser vi langs Banen indtil Vladikaukas den ene kaukasiske By ved Siden af den anden, ofte iblandede med Kosakstanitzaer; thi her grænser Kabardinernes og Kosakkernes Terræn sammen, saaledes at man snart er i en Kosakby, snart i en kabardinsk. Om Sommeren er der fuldt af Heste, Hornkvæg, Faar og Geder overalt paa disse vide Strækninger, der er gennemfugtede hele Aaret. Landsbyer og mindre Byer er der mange af, og Velhavenheden af Egnen læses tydeligt af de elegant klædte Kaukasiere, der møder paa Stationerne. Fyrster (Knas), hvoraf Kaukasus har flere end den øvrige Verden tilsammen, træffes in legio i Restauranterne, hvor sikkert mange mindre Fyrstendømmer gaar i Løbet; de kommer her for at nyde Livet eller dels ogsaa for at træffe sammen med Naftabaronerne, der spekulerer i Petroleums-kilderne, som flyder mere eller mindre rigeligt overalt i Kaukasus, eller hvis de har fundet Metaller paa deres Jordegoder, da at faa en eller anden Evropæer til at eksploitere Rigdommen. Ordene Nafta, Mineralkilde, Bly, Jærn, Sølv og Tømmer hører man i det uendelige, og i det hele er der en Støj, et Virvar, en Raaben og Handlen, som tydelig angiver den Rejsende, at han er imellem Asiater. Paa Perronerne gaar Kaukasiere og Armeniere omkring og falbyder ægte Stene, Sølvfiligranarbejder og de smukke oksyderede Sølvsaager, som man ofte ved længere Forhandling kan købe for en Pris, der kun er en Tiendedel af, hvad de vilde koste i Evropa. Naar ingen paa Perronen vil købe, og det fraraades de Rejsende at tage Penge op her, vandrer de Handlende igennem alle Kupéerne og krammer deres Masser af smaa Papirspakker ud af Lommen, altid det daarlige først efter god orientalsk Skik, og idet Toget skal gaa, et skinnende Sølvbælte eller en sølvbeslaet Kinsjal. I den senere Tid er Adgangen til Kupéerne dog forbudt Kræmmerne.

Ved Stationen Beslan maa man skifte Tog; thi Kurertoget, som det kaldes, gaar lige igennem til Petrowsk. Beslan er en stor Station med en udmærket forsynet Restaurant: man maa her vente nogle Timer paa Toget til Vladikaukas, hvilket jeg saa ofte har gjort, ikke uden Ængstelse eller i hvert Fald med en vis Følelse af Uhygge. I den Tid, jeg rejste her, er den nemlig bleven overfaldet to Gange og de Rejsende udplyndrede, men hver Gang nogle Dage efter at jeg havde passeret den. Der er altid fuldt af Kaukasiere i denne Restaurant, hvor et mægtigt Helgenbillede straalere ved Belysningen af Vokskærter i Forhallen.

Overalt ser man Pelshuer og Tjerkaska'er ved Bordene, og Revolvere, Sabler og Dolke blinker overalt paa velvoksne, smukt skabte Folk. Man føler sig lidt lille i denne Forsamling, og ser efter, om ogsaa ens egen Revolver er ved Haanden, man skotter lidt til det sortskæggede Publikum, der altid fører højrestet Samtale, og gør en hastig Beregning over hvor mange der har Epauletter paa Tjerkaska'en; af disse sidste, der hører til Militzen har man intet at frygte, de er stolte af at høre til Czarens Hær og yderst høflige, naar man indlader sig i Samtale med dem; sjældent hænder det ikke, at samme Indfødte, der i de fleste Tilfælde er Fyrste og ofte rigt begavet med denne Verdens Gods, kan tale med om Paris, Wien, Berlin og Nizza, især dog om Frankrig, der for dem er et Land, som rummer Alverdens Vidundere. Militismændene sætter sig altid samlede for sig, og de almindelige Indfødte for sig, da Sagen nemlig forholder sig saaledes, at næsten hele Militzen er af kaukasisk Adels- og Fyrsteslæggt lige fra den Menige til de højeste Officerschager. Er der flest af Militzen, sætter man sig rolig til Maden ved Siden af dem, men forøges efterhaanden Mændene uden Epauletter for stærkt, hvad Værten ved Buffeten ogsaa synes at holde et vaagent Øje med, gaar der Bud til Natjalnik-Stanzia (Stationsforstanderen), og snart ser vi Kosakker, Militz og Jærnbanefolk i Forening sætte de mistænkelige paa Døren uden nogensomhelst Formalitet. En Del Skænden og Raaben lyder længe efter udenfor Stationen, men inde er der atter Ro. Naar Toget endelig holder for, og man har sluttet med at se paa alle de af Markarbuketter i store Vaser besatte lange Borde, er det med en vis Lettelse, man sætter sig i Kupéen, og en endnu større føler man, naar Toget er sat i Bevægelse. Sidste Gang, jeg besøgte Beslan, var Stationen efter de røverske Overfald helt besat med Militz, der med Dages Mellemrum afløste hverandre. Der lyder saa ofte fra Vestevropa en skarp Kritik over russiske Forhold, men de Herrer Kritikere skulde blot opholde sig en Tid i Beslan, en Gennemrejse er ikke tilstrækkelig, eller rejse som jeg i flere Aar i Landene fra Kaukasus til Kinas Vestgrænse og mod Syd til Hindukush; det var da muligt, at Kritiken i mange Tilfælde vilde blive til Beundring for, at alle disse mangeartede Folkeslag, der ofte endnu lever i det 13. eller 14. Aarh.'s Tidsaand eller Røverridertiden, overhovedet kan samles og regeres af en Centralmyndighed. Her kan man passende anvende Ordene: „Kom, se og døm“.

I Løbet af et Par Timer naar vi ind til Vladikaukas (Kaukasien's Behersker) med dens smukt beliggende

store Stationsbygning, hvortil høje Trapper fra Lavningen, hvori Banen løber, fører op. Kommissionærer, som de kaldes, møder op paa Perronen og anbefaler de forskellige Hoteller, en enkelt taler lidt tysk eller fransk. Jeg tog altid ind i Gostinitza Franzia (Hotel de France), hvor den gamle Vært Prokoroff, der i sin Tid havde været Hovmester hos General Skobelev, til sidst var bleven mig en god Bekendt. Han gik altid omkring med sine mange Medaljer fra Krigene i Kaukasus og Tyrkiet etc. og var Elskværdigheden og Tjenstvilligheden selv imod sine Gæster, hvilket forøvrigt er et almindeligt Karaktertræk hos den jævne Russer. Paa min sidste Rejse her i 1900 ledsagedes jeg af min Hustru, der, uvant med slige Forhold, ikke forstod at værdsætte det Prokoroffske Hotel som jeg, der i mange Aar havde været vant til at tage til Takke med Omstændighederne,

Indfødt Gade i Vladikaukas.

af hvad Art de end var, og navnlig virkede Synet af de røveragtig udseende Kaukasiere, som vi mødte her og der og allevegne, ikke tiltalende paa hendes Nerver. Jeg forstaa nu bedre end før, at man ikke skal medtage evropæiske Damer til disse Egne; thi Forholdene er absolut kun for Mandfolk, men efterhaanden vænnede hun sig til Omgivelserne, saaledes at hun gjorde Ture med mig til Vogns paa farligere Udflugter end til Vladikaukas.

Vladikaukas, der før var en kaukasisk By, har nu næsten et fuldstændig russisk Præg. Den ligger ved Indbugtningen i Bjærgene i 715 Meters Højde, der hvor Passerne føre mod Syd til Tiflis eller Kuradalen, hvortil Russerne har anlagt den saakaldte grussiniske Militærvej over Darjalpasset. Den gennemskæres af Terekflodens øvre Løb, der har sine Kilder i Nærheden af Kasbekgletsjerne. Af de gamle Fæstningsværker er der kun faa Rester tilbage, hvoraf nogle, der endnu er bestykkede med Kanoner, vedligeholdes, og der holdes Vagt ved dem af den kaukasiske Militz. Byen er

gennemskaaren af lige og brede Gader med mange Alléer og aabne Pladser med Haver og smukke store Embedsbygninger i romansk-maurisk Stil, flere store Kirker, Skoler, Gymnasier og et stort Teater, som vi besøgte, hvis Kunst ikke staar tilbage for saa mange andre Stæders af samme Størrelse i Evropa. Byen har c. 40,000 Indb. Især er den lange, lige Allé, Hovedaaren, med dens Monumenter over berømte Krigere meget smuk. Under dens Lindetræer spadserer eller sidder paa Bænkene, naar det er godt Vejr, en talrig Forsamling af dekorerede afskedigede Officerer af Militser og den regulære Hær, og Alléen er til Tider opfyldt af Gymnasiestuderende, der her, som i alle Ruslands Byer, synes at faa en friere Opdragelse, end man maa ske vilde vente sig. Den største Del af Byen, der ligger paa begge Sider af Terek, optages af det russiske Kvarter, hvor Husene er opført i tung, smagløs Stil med Puds og Stuk og grøn- eller rødmaalede Bliktage. Kun en lille Del af Byen har endnu det gamle kaukasiske Præg med de lave Træhuse med fremspringende Tage, der bæres af Træsøjler; thi endskønt en betydelig Del af Befolkningen er Kaukasiere eller Armeniere, hvilke sidstes smukke, unge Damer, ofte klædte efter sidste Parisermode, man ser i stort Antal, har disse efterhaanden indrettet sig i russisk byggede Huse; dog ligger en Del af de Karavanserai-agtige Murstenshuse med Søjlegange og overbyggede Balkoner endnu i det asiatiske Kvarter, der ligger langt mod Syd. Næsten alle mulige europæiske Varer kan faas i Byen, om end til meget høj Pris, og mange af kaukasiske Tilvirkning; dog kun i Henseende til Burkafiltet af saa godt og smukt Arbejde, og langt fra i det Udvalg, der findes i Tiflis. Hvad man især lægger Mærke til er de talrige Sølvvarebutikker, hvor sølvbeslaaede Sabler, Kinsjaler, Patronhylstre, de store kaukasiske Drikkehorn, Spænder og Sølvbælter, Glas og Bægere, mange Arter Nips- og Nødvendighedsgenstande er udstillede, alt af det med Blade og Blomster oksyderede kaukasiske Sølv. Endvidere findes mange Butikker med Sølv- og Guld-brokadearbejder, der baade bruges til Mændenes Paa-klædning og Kvindernes Udstyr; især til de kabardinske Kvinders Festdragt, som jeg var saa heldig at faa et Fotografi af, anvendes en overvældende Mængde. Billigst faar man disse Sager i det asiatiske Kvarter, hvor Kaukasieren med Kinsjal i Bæltet sidder under Verandaen ved sin Bod og røger Tjibuk. Her inde i disse obscure Træboder, hvor min Hustru blandt andet en Gang, til stor Forbavselse for de Indfødte, ledsagede mig til Fods (europæiske Damer kommer næsten aldrig her og da i alle Tilfælde til Vogns), finder man de

herligste Guldtrækkerarbejder, som Kaukasierne fra Arilds Tid er Mestre i at lave, men da de næsten altid er lavede til kaukasisk Brug, er det sjældnere, at man i Evropa kan gøre Anvendelse af dem. Skind og Huder forhandles ogsaa i større Maalestok, særlig af Bjørne, hvoraf der findes baade mange og store i Bjærgene; det ser man lettest heraf, at man vanskelig kan besøge en Aul uden at se en tam Bjørn, eller se Børn lege med de smaa arrige Bjørneunger, som de ofte kommer og falbyder til den rejsende Evropæer.

Vladikaukas lider som saa mange andre Byer i Sydrusland af Mangel paa Brolægning; kun et Par Gader har en Smule Brolægning og endda en meget slet; Resten af dem staar i den fugtige Tid i et rædselsfuldt Pløre, saa man tit maa gaa store Omveje for at komme over dem. Men Gaderne er, som Russeren siger, heller ikke anlagte til at spadserer i, men til at køre i, uagtet det sidste ofte heller ikke er saa let. De smaa Kalesjevogne (Istvosjik) farer idelig frem og tilbage, og selv Hotelkarlen nedlader sig ikke til at gaa mange Skridt, før han kalder paa en Istvosjik. De mere velstaaende Indfødte gaar ogsaa sjældent, naar undtages i Alléer og Lysthaver, Mændene ses oftest til Hest eller i Istvosjik med deres Damer pyntede med Shawler, guldbroderede Pandebaand, vævede Tørklæder og guld- og sølvbroderede Dragter, hvis de ikke er i moderne Pariserdragt. Paa Gaderne ser vi et stadigt Tog af de gammeldags tohjulede Kærrer med Okser eller Heste for, der slæber Tømmer, Sten og andet Materiale til Arbejdsstederne.

En Ting kan den Rejsende ikke undgaa at lægge Mærke til, nemlig at man ikke træffer en eneste daarlig skabt Mand imellem de indfødte Kaukasiere, det er lutter høje, smukt skabte Folk med en Holdning, som enhver europæisk Militær maa misunde dem. Jeg har set Tusinder og atter Tusinder af dem, og alle var de flotte Soldaterskikkelser, man kan møde en Invalid, men aldrig en Krøbling. De fleste har sort eller mørkt Haar og Skæg, mørke Øjne og langagtige smukt skaarne Ansigter. Kvinderne er altid meget mindre end Mændene, ja, man maa sikkert kunne kalde dem smaa; som ganske unge er de med deres runde, undertiden lidt rødmussede Ansigter (Blegthed er det almindeligste) ret tiltalende, men de bliver meget hurtig korpulente, uformelige og ugraciøse og staar i Skønhed i den unge Alder langt tilbage for Armenierinderne. Her er stadig Tale om Kabardinerne, hvis Terræn i Nordkaukasus naar et Stykke øst for Vladikaukas, hvor Tjetjensernes Distrikt Daghestan begynder, medens Osseterne bor ved Ardonfloden. Kabardinernes Land kalder man Kabar-

da'en; den deles i den store Kabarda imellem Floderne Malka og Terek og den lille paa Tereks højre Bred til Forbjærgene i Kaukasus og til Sundsjafloeden. Det er hidtil ikke lykkedes nogen videnskabelig at bevise disse Kaukasusfolks Sammenhæng med hverken Indogermer, Semitter eller Mongoler. De maa betragtes som Rester af tidligere større Folkefamilier, der er blevne trængte ind i Bjærgene, hvor deres Sprog og Type har holdt sig. Deres Ansigter har oftest efter mit Skøn et semitisk Præg. Kabardiner, Osseter og Tjetjenser anses, og

Kabardiner med Hustru og Datter i Fesdragt.

sikkert med Rette, for at være Kaukasiens ældste Befolkning.

Under mine Ophold her, forsynede jeg mig altid med Burka og Burkastøvler, og maaske kan det interessere en eller anden at vide, at man ved Valget af en Burka altid nøje maa prøve den ved at holde den op mod Lyset; hvis den er god, maa ikke en Lysstraale kunne trænge igennem den; man maa endvidere rive og slide i den for at erfare dens Styrke; gør man ikke det, kan det let hændes, at den tilsyneladende gode, tykke Burka i et Regnskyl ganske opløses. Forinden man faar den rette, maa Kaukasieren altid vise mindst tyve Stykker frem, efterhaanden bliver de bedre trukne ned

fra Lageret, indtil man endelig faar den ægte kabardinske, der ikke kan sælges paa Stedet under tredive Rubler.

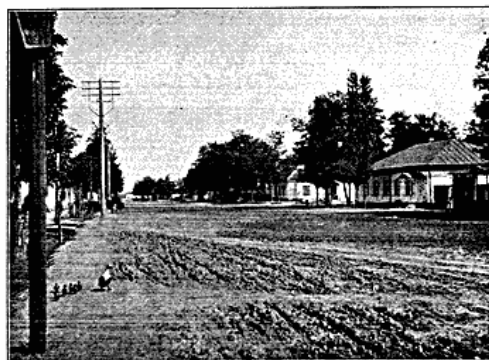
Vladikaukas har en overordentlig smuk Beliggenhed, begrænset som den er af en mægtig Halvmaane af skovbevoksede Bjærg, dens Beliggenhed minder ikke lidt om Harzburgs i Harzen, kun er Kaukasusbjærgene betydeligere. Klimaet er sundere og mere tempereret end i Steppebyerne mod Nord, dels paa Grund af Højden og det fugtige Vejrlig, og dels fordi der næsten altid er Luftro. Her er hverken Steppens Sommerhede eller dens Vinterkulde; den søges derfor i høj Grad af pensionerede Embedsmænd, og mange Mine- og Naftafolk, der har deres Virksomhed andre Steder, lader deres Familier bo i Vladikaukas, der tillige er Sædet for Civilisationen i denne Del af Nordkaukasus. Man havde i sin Tid stillet store Forventninger til Byens Opkomst, da den grusiniske Militærvej blev anlagt, men dels har Banen over Petrowsk Øst om Daghestan til Baku skadet den meget, da Transporten fra Vladikaukas til Kuradalen maa foregaa i Vogn over det c. 7000 Fod høje Darjalpas, og dels antog man, at Minedriften og Naftaen vilde hæve Byen, men disse Produkter findes kun sparsomt i dens Nærhed, derimod i rigelige Mængder for Metallernes Vedkommende i Osseterens Land og Daghestan og for Naftaens i Forbjærgene Vest for Grosny og Syd for Kaukasuskæden for ikke at tale om Baku og Omegn. Byen har en stor Militærbesætning og maa nærmest nu betragtes som en Administrations- og Embedsmandsby, der i Trivsel nu overgaa af Byerne Alagir ved Ardonfloden, Grosny ved Sundsja og Westvisenskaja ved Argunfloden i Daghestan.

Rejser vi fra Vladikaukas og videre østpaa, maa vi atter skifte Tog i Beslan, hvorfra Banen ad Kaspishavet til først gaar et Stykke over jævn, aaben Steppe, derpaa fortsætter igennem en Samling af lavere Kæder, Forbjærg, der fra Kaukasuskæden stryger omtrent i N.-S. Ad mange Svingninger gaar Banen ofte langs Randen af uhyggelige Afgrunde, der staar stejlt ned til stenede og om Sommeren tørre Flodsenge. Banen har flere Steder et stejlt Anlæg, saaledes at det trods stadig Bremsning gaar nedad med en ellers i Sydrusland ukendt Fart. Aülerne ligger her ret talrigt, man ser dem som ellers i Kaukasus ligge malerisk i Etager op ad Skraaningerne, alle med Verandaer og Altaner. Bjærgene har især Syd for Stationen Karabulakskaja (Kara—bulak er tyrkisk og bet. den sorte Kilde. Russerne har stor Tilbøjelighed til at forsyne de originale Stednavne med deres egne Endelser, og mange Steder forvansker deres Topografer Navnene i den Grad, at de ikke er til at kende igen, eller de opkalder de oprinde-

lige indfødte Byer efter deres egne Berømteder, hvilket gør det i Forvejen vanskelige Studium af Kaukasus og russisk Asien endnu besværligere. Endskønt man maa udvise stor Forsigtighed ved at oversætte Stednavne direkte, og af dem at slutte sig til Folkeslags eller Sprogenes Udbredelse, saa yder de i hvert Fald betydningfulde Holdepunkter, som man kan indlade sig stor Fortjeneste af at bevare for Fremtiden) ret rigelig Skovvækst op ad Skraaningerne, idet Skovbæltet fra Hovedkæden her strækker sig langt mod Nord. Banen løber nu stadig paa Sundsjas Nordside, efter at vi har passeret Karabulakskaja ved Foden af den sydligste af de to Parallelkæder, der stryger i Ø.—V. imellem Floderne Tereks og Sundsjas Løb. Paa en Strækning af c. 40 Km. ser vi mod Syd en ensformig, gruset og ret sparsomt bevokset Steppe, hvor Sundsja, der er vokset betydelig, snor sig i idelige Krumninger igennem et stenet, gruset Leje, og langt ude i Horisonten mod Syd ses Skovbæltet og et Par enkelte Byer. Mod Nord er Udsigten stadig begrænset af en lav græsbevokset eller paa sine Steder ganske vegetationsløs Ryg. Høje Græsser og talrige Valmuer, Margueriter og Kornblomster liver op om Foraaret ved Skraaningens Fod; om Sommeren ser de oftest ganske ørkenagtige ud. Langs hen ad Kædens Skraaning staar det ene høje Træstillads efter det andet; de ligner Rester af gamle primitive Vindmøller, som Vingerne er tagne af. De hæver sig op som Pyramider overalt og er Rester af Boretarne eller Taarne, der er i Virksomhed efter at finde Nafta, om hvilken all synes at dreje sig i disse Egne, vi nu er i. Mange er i ganske faldefærdig Tilstand, og af Træets hvidlige Farve kan man se, at Naftaboringen har været forgæves, andre Ruiner af Taarne er helt tilsværtede, og Dæmninger omkring dem viser, at der har været fundet Nafta, men at Kilden nu er tom, og endelig ser man sorte Pyramider dækkede med Tagspaan, hvorigennem Naftaen siver, og hvor det lille Hjul, der bærer Naftaborene i Toppen af Taarnet, er i travl Virksomhed. Denne Række af Taarne giver straks den ankommende Rejsende en god Illustration til Nafta-spekulationen. der er en højst lunefuld Virksomhed. Med korte Mellemrum ligger Station ved Station, alle anlagte for Naftaindustriens Skyld, og at nogle Spekulanter har været heldige, ser man af de talrige Tog med ofte 30—50 Vogne med Naftatanke, som vi passerer paa Stationerne. Har vi passeret de sparsomt bevoksede Stepper, støder vi c. 30 Km. fra Byen Grosny paa et frugtbarere Terræn, hvor Sundsja fra Daghestans Højder modtager en Mængde i S.—N. parallelt løbende Bifloder, Ryggen mod Nord ender snart i nogle lave

bølgende Bakker, der om Foraaret og det meste af Sommeren er bevoksede med frodigt Græs og opfyldt af Kvæg fra Aülerne, der ligger i talrig Mængde ved Floderne imellem idylliske Skovpartier, som er en pletvis Fortsættelse af Skovbæltet i Kaukasuskæden og strækker sig sporadisk lige mod Syd til Byen Grosny. Terrænet ser mod Syd sidt, engagtigt og fugtigt ud og er i Snesmæltningstiden meget vanskeligt at passere, da de talrige Floder ofte svømmer over Bredderne ud imellem hverandre; det har ganske samme Karakter som Egnene Syd for Osseternes Land, som vi senere vil gennemrejse.

Inden vi har passeret Jærnbanebroen over Sundsja, gør vi Holdt ved Stationen og drager nu i den paa amerikansk Manér opskydende Naftaby Grosny, som jeg tre Gange har besøgt, sidste Gang som før omtalt

Gade i Grosny; evropæisk Kvarter.

i flere Maaneder sammen med min Hustru. Den første Gang boede jeg i et nybygget armenisk Hotel og de to andre hos en engelsk Naftaingeniør, der med sin Sekretær og sit Personale havde opslaet sit Paulun i det russiske Kvarter i et langt enetages Hus med fortløbende Veranda ud til en stor Have, hvor Frugttræer og Vinranker voksede sammen til en tæt Masse. Byen er typisk for de sydrussiske Byer, hvor Naftamændene trænger ind og i rivende Fart overvælder den stille Kosakstanitza eller Aúl, som den var fra Begyndelsen af. Grosny betyder den grusomme og har faaet dette Navn paa Grund af de blodige Kampe, der har staaet her i Nærheden imellem Russer og Kaukasiere, og den fortjener sit Navn ogsaa i andre Henseender, da man navnlig om For- og Efteraaret skal have Vanskelighed ved at finde en mere snavset By fra St. Petersburg til Kashgar. Den ligger paa en flad Slette Øst for den sydlige Højderys østlige Udløbere paa begge Sider af Sundsja, der her er c. 15 Meter bred og løber i en dyb Slugt med stejle, lerede vegetationsløse Brinker.

Paa dens højre Bred i den nuværende Udkant af Byen ligger Kosakstanitza'en og paa dens venstre og dels ogsaa paa dens højre Breds sydlige Del ligger den nye russiske By, som i faa Aar er vokset op. Baade Kosakkvarteret og den nye By er anlagte med lige og brede Gader, Alléer eller Veje, hvad man nu vil kalde dem, der alle skærer hverandre under rette Vinkler. I det russiske Kvarter findes flere aabne beplantede Pladser, hvor Kirkerne som sædvanlig i Rusland er anbragte, og af Kirker findes der baade russiske og armeniske samt en lille Moské for de herboende Persere og andre Sjiter. Gaderne er paa nær en Strækning paa nogle Hundrede Alen, hvor Kreschefens Bolig findes, ubrolagte, og den sorte Jord i fugtigt Vejr saa opløst, at det om For- og Efteraaret til daglig Brug hænder, at Køretøjer sætter sig saa fast i Gaden, at der maa hentes ekstra Hjælp for at trække dem op; Galosjerne taber man i det klæbrige Stof, og ikke sjælden bliver den russiske Støvle siddende fast, medens Ejeren gaar et Skridt videre; slige Syn betragtede vi hver Dag fra vore Vinduer. I den tørre Tid om Sommeren, da Solen bager ned fra en skyfri Himmel og Temperaturen stiger til c. 40° C., hærdes den opkørte Vej eller Gade, saa at den bliver lige saa ubehagelig at køre paa som en frossen Pløjemark. Den sorte Jord, der har Løss til Underlag, hvilket vi let kan overbevise os om ved Sundsjas Brinker, pulveriseres i den tørre Tid, og tunge Støvskyer staar op om Køretøjerne. De fleste Gader har paa begge Sider en dyb Vandgrøft og langs Husene plantes Træer: Lind, Akasie, Pil og Poppel; langs Husrækkerne gaar en lille Sti imellem disse og Vandgrøften; denne er meget behagelig om Sommeren, da den er fast, og man her kan gaa i Skygge, men i den fugtige Aarstid glider man uhjælpelig herfra og ned i Grøften.

Byen er oplyst af Petroleumsløgter, men der er kun faa af dem, saaledes at det for en Fremmed er umuligt at færdes i Gaderne om Aftenen uden Ledsagelse af huskendte Folk. Rundt om i Gaderne træffer man to Slags Dyr i Mængde, nemlig Svin og Gæs; de første har deres Huler allevegne op ad Havehegn, Huse, Allétræer og i de offentlige Lysthaver, og hvert Øjeblik farer de ud over Gaden, ofte efterfulgt af en Flok smaa Grise; de fleste er sorte eller sortbrogede og løber med stor Hastighed som Vildsvin, hvilke de ligner meget. Naar de har Grise, er de ikke helt ufarlige for de Passerende. Gæssene vandrer i store Flokke igennem Gaderne, og Svinehyl og Gaaseskraal hører man overalt. Vi hoede ligeoverfor Regimentstabens Kontor, og vanskeligt var det, ikke at trække paa Smilebaandet, naar

Officererne stod samlede udenfor til Parol; thi da flokkedes altid nysgerrige Grise og Gæs omkring Officererne, hvis besporede Støvler og Sabler nu og da langede ud efter de paatrængende Husdyr.

Byen har c. 20000 Indb. og en Garnison paa c. 4000 Mand. Beboerne bestaar af Russer, hvoraf de fleste Kosakker, en Del Armeniere, Persere, Kabardinere, Grusiniere og Tjetjenser samt nogle Østerrigere, Engländerne, Belgiere og Amerikanere, hvilke sidste alle enten driver Naftaindustri i Nærheden eller Minevirksomhed i Daghestans Nordskraaninger. Efter at der var fundet Nafta i de lave Bjerge Vest for Byen, voksede denne op med rivende Fart; saa hurtig og saa slet byggedes de evropæiske Huse, at de næsten faldt ned, før de var færdige. Som i alle Spekulationsbyer gaar Falliter og Bankerotter for sig med korte Mellemrum, samtidig med at nogle tjener Millioner. Medens der i den evropæiske By føres et travlt Liv, ligger i Udkanten paa Flodens Østside Kosaklandsbyen stille hen med sine talrige Svin og Gæs. De fleste smaa enetages Huse er klinede op af Ler over Fletværk af Vidier eller Rør og hvidkalkede, Taget dækket af Rør, Straa eller Tegl; hvert Hus har sin lille Patjesd (Veranda) over Indgangen, der fører over et Gangbrædt over Grøften ind i den lille Frugt- og Grønthave, som hører til ethvert Kosakhus. Patjesden er forsynet med udskaaret Træarbejde ligesom Skodderne for Vinduerne, der lukkes tæt ved Mørkets Frembrud. Alle mandlige Individuer er i Uniform, de smaa Drenge i Tjerkaska og en gammel Militærhue eller Pelshue med Kokarde paa Hovedet. Inde i Husene er der renlig kalkede Stuer med Brædegulv; Kejsereens Billede, Jomfru Marie og Vaaben hænger paa Væggene, og Alkover med Forhæng ganske som i ældre Tider i Danmark udgør sammen med Slagbænke og lange Fyrretræsborde Møblementet. Jeg har været Gæst utallige Gange i mange Kosakhuse samt levet sammen med Kosakker i længere Tid, og jeg kan kun sige, at den Orden, der hersker i deres Stanitza'er, og Renligheden i deres Huse staar langt over de øvrige Russers. Deres Skolevæsen staar højere og som Følge deraf deres Oplysning højere end den almindelige Russers; samtidig er de særdeles godmodige, gæstfri, høflige og tjenstvillige; men de er nu en Gang Soldater, der lystre Ordren, hvad end den lyder paa. Alle deres Haver er indhegnede med Fletværk af Vidier, og om Sommeren, naar Varmen ikke er for stærk, ser man hele Rækker af Kosakoner, Børn og unge Piger i deres maleriske blomstrede Dragter med spraglede Tørklæder paa Hovedet siddende langs Hegnene og tygge Solsikkefrø, medens

de unge Kosakker staar i Krese midt i Gaden og træder deres gymnastiske Nationaldansen.

Det hænder da ofte, at de pludselig afbrydes af en Ordre til Udrykning, og i en Fart er de til Hest med Karabinen over Ryggen og sprænger syngende og hylende afsted til deres Alarmplads. Kosakkerne anvendes nemlig ikke alene til rent militært Brug, men lejes ud i stor Stil for en fastsat Pris til Eskorte. Henvender man sig til deres Esaúl (Ritmester) eller i de mindre Stanitza'er til den øverste Underofficer, udkommanderer han det ønskede fornødne Antal Mand, da Forholdene her ofte gør sligt nødvendigt.

Over Sundsja fører tre Træbroer, der alle ligger i den sydlige Del af Byen; i hele den nordligste Del findes ingen Overgange, og som man fortalte mig, er det mærkelige Brospørgsmaal afgjort med velberaad Hu for at hindre Kosakkerne paa den ene Side af Floden og Kabardinerne og Armenierne paa den anden i at faa for nær Forbindelse med hverandre, da sligt ikke vilde gaa af uden Tvistigheder. Paa Flodens Østside ligger de ægte sydrussiske og halvasiatiske Magasiner med aabne Boder, hvori forhandles alt muligt evropæisk Kram og russiske Varer, og i det evropæiske Kvarter paa Vestsiden ligger de evropæiske Butikker, hvori alle Slags Sager, dog af de sletteste til en fænomenal høj Pris, kan faas. Tillige har her en Del Kabardinere, Tjetjensere og Armeniere slaaet sig ned og forhandler kaukasiske Varer: Burka'er og Støvler, kaukasiske og russiske Sølvvarer. I samme Kvarter bor de i Rusland saakaldte Parykmakere (Barber og Frisor), hvor Barberingen foretages ganske paa parisisk Manér og upaaklageligt af Grusiniere med Tjerkaska og Kinsjal paa Maven. Rundt om i Byen finder vi som i alle russiske Byer en Del aabne Boder opstillede saa længe den stærke Vinterkulde og Sneen ikke fordriver dem fra deres Stade. Heri foregaar den russiske Boghandel med dens Udvalg af Bøger og Blade med straalende kolorerede Omslag; her køber man Kejserens og Fyrsternes Billeder, Helgenbilleder i Olietryk o. s. v., og i en Del af Boderne har persiske Handlende opslaaet deres Paulun. Perserne kendes let af deres Ansigtstræk, deres Iver for at kapre en Evropæer, og først og fremmest straks af deres hennafarvede Skæg og Negle; de fleste forhandler alle Arter Sydfrugter og persisk Konfekt, der ikke er ilde; af den sidstnævnte findes en Art, som en Evropæer vanskelig vilde antage for at være Konfekt, og jeg maa tilstaa, at jeg vistnok mindst havde set den i Orienten et Aar uden at være bleven rokket i min Tro paa, at den maatte være en Slags Pølser, da disse er en almindelig russisk Handels-

vare i det nærliggende Asien; de hænger i Boderne ganske som Pølser plejer at være ophængte og ligner fuldstændig Spegepølser i Form, Størrelse og Udseende, men skærer man dem igennem, vil man se, at Faaretarmen indvendig er fyldt med et geléagtigt Syltetøj blandet med Honning, og igennem det hele løber som en rød Traad en Stok af knuste Valdøddekærner. Den er en Slags orientalsk Konserves, der er meget praktisk at medføre paa Rejser med Karavane og smager udmærket. I Gaderne er persiske Handlende altid paa Spil, og man spadserer næppe mange Skridt, før man antastes af en saadan Kræmmer, der med en uhyre Svada af Ord anbefaler sine ægte og uægte Stene.

Foruden de russiske Kirker, der som alle Steder udmærker sig ved et straalende gyldent Indre med Mængder af Helgenbilleder og Vokskærter, besøgte jeg tillige under mit Ophold her en af de armeniske, der i Henseende til Udstyr staar langt tilbage for de russiske. Hvidkalket indvendig og forsynet med Stole-rækker som i danske Landsbykirker mindede den meget om disse. Koret, hvori Præsten optraadte som paa en Scene, fandtes paa en ophøjet Tribune, hvor Alterbord og Kors var opstillede. Under Gudstjenesten, der foregik i forskellige Afdelinger, og under hvilken Armenierne dels knælede, dels stod op eller sad paa Stolene, blev der for hver Gang Præsten udførte en Messe trukket et gult Tæppe for Koret og Præsten, ganske som for hver Akt i et Teater. Gudstjenesten foregik under stor Alvor og Opmærksomhed fra Menighedens Side; jeg var desværre paa Grund af Sproget afskaaret fra at følge Indholdet.

Omtrent i Centrum af Byen paa en aaben snavset Plads eller Mark ligger det russiske Fængsel, der minder om en forskanset Lejr, og bestaar af nogle hvidmalede Bygninger, omgivne af Volde og Grave, ved hvilke talrige Politimænd og Soldater med opplantede Bajonetter holder Vagt. Jeg tror ikke, jeg en eneste Gang har passeret dette Fængsel uden at være Vidne til at lænkede førtes ud eller ind derfra, men det vil heller ikke forbavse Kendere af Egnene her, hvor Overfald og Indbrud etc. er saa hyppige; maaske vil man lettere fatte Retssikkerheden, naar jeg omtaler, hvilke Sikkerhedsforanstaltninger, der træffes i de evropæiske Mine- og Naftakontorer, som alle ligger paa Sundsjas vestre Bred, hvor de har bygget sig efter Forholdene gode Boliger, alle forsynede med Haver. Foruden den stærke Garnison og den betydelige Politistyrke har hvert evropæisk Kontor sin egen private Vagt, der bestaar af to, tre eller flere Tjetjensere; med Flid vælges Tjetjensere, da de er de mest krigerske Kaukasiere,

og for at de, fremmede som de er imellem Kabardinerne, ikke skal alliere sig med disse. De har deres Vagtstue og Opholdsrum i Gaarden, benyttes om Dagen til en Smule Lejlighedsarbejde og holder forresten Opsyn med alt mistænkeligt. Saasnart Mørket begynder, trækkes i fuld Udrustning, og skiftevis vandrer de nu Natten igennem rundt om Bygningen med skarpladte Magasinrifler og Revolvere. Foruden denne Vagt haves ved hvert Kontor en eller flere Kurerer, ogsaa Tjetjensere, der oftest to i Følge og bevæbnede til Tænderne bringer Post og Penge fra og til Kontoret og Naftaterænet. Da baade Bygninger og Husholdning er dyr her — den ret beskedne evropæiske Lejlighed koster c. 2000 Kr. aarlig i Leje —, vil man af de her nævnte Omstændigheder faa et Indblik i, hvor kostbart Livet er, og dog, det spiller ingen Rolle, naar Naftaen flyder rigeligt af Kilderne. Forinden vi imidlertid tager en Udflygt til disse, vil jeg blot med et Par Ord omtale de højst interessante Markeder, der afholdes her som forøvrigt mange andre Steder i Rusland, men vist ikke kendes meget herhjemme. Der afholdtes just under mit Ophold her et saadant i November.

Ude paa Steppen i Byens sydøstlige Udkant opstilledes Lærredstelte, byggedes Bræddebarakker, opstilledes kirgisiske Kibitker (Kibitka = rundt Filttelt), indrettedes Hylter af Grene og Halm, opstilledes smaa Komfurer og muredes Arnesteder, rejstes Karuseller og Gynger o. s. v., og fra alle Sider strømmede en broget Mængde sammen paa den lerede Steppe, der snart var et ufremkommeligt Ælte. Det hele foregik under stor Opmærksomhed fra Byens Befolkning; thi Ordet Jahrmarka, som Russerne kalder disse Markeder, betyder en stor Afveksling i det ellers ensformige Liv i Steppebyen. Snart myldrer den ellers saa tomme Steppe af Folk og Fæ, og det vil være lettere at beskrive hvilke af For-, Mellem- og Centralasiens Folkeslag og deres Dyr som ikke er repræsenterede her end omvendt. Vi træffer Folk fra Bokhara og Khiva, Turkomanner, Kirgisier, Kalmykker, Karakalpaker, Nogaier, Afghanere, alle Arter Kaukasiere, Armeniere, Persere samt russiske Handlende. Der forhandles alt lige fra en tohjulet Arba (Kærre) til en Kalesjevogn, fra en Kamel til en Synaal, fra de smukke kaukasiske Sølvsaager til det sletteste Nürnbergerkram, fra de smukke russiske emailerede Sølvskaer til den malede Træske og fra den smukke sølvbeslaaede kaukasiske Pistol til Knaldpapirspistolen. Sælgerne kamperer som de bedst kan ved deres Varer Dag og Nat. Uhyggelig blaafrøse og forkomne ser de ud om Morgenens, men adskillige Glas varm Te bringer snart Liv i Forsamlingen igen, og der lyder en Raaben,

Skrigen og Skraalen op fra denne internationale Lejr Dagen igennem. Paa Kvægmarkedet staar Kameler, Heste, Æsler, Køer, Faar, Geder, Svin, Gæs, Kalkuner Høns i et Virvar, som det ikke er ufarligt at passere igennem, og inde imellem Boderne er de russiske Bønderkoner, der forhandler spraglet vævede og broderede Uldsager, blomstrede Tørklæder, de prægtige Kosakshawler fra Orenburg vævede af fint Uld og saa tynde, at de, mange Kvadratmeter store, kan trækkes igennem en Fingerring, ivrige efter at faa os til Kunder, og med etnografiske Interesser er det vanskeligt at modstaa Fristelsen. Det er umuligt her at opremse alt, hvad der kan faas paa et saadant Jahrmarka; jeg bør dog nævne endnu de smukke Hornsaager, Papirknive, Æsker o. s. v., samt de højst originale Birketræsvarer,

Troika'en færdig!
(Grosny.)

der alle forfærdiges af russiske Bønder. Priserne er gennemgaaende meget lave i Forhold til hvad Tingene er værd i Vestevropa, og det er mig ufatteligt, at ikke en dansk Forretningsmand finder paa at besøge et saadant Marked, hvis Varer sikkert vilde gore Lykke herhjemme, og for en Etnograf vil et Studium her være til større Nytte end Besøg i mange Museer. Oprindelsen og Forklaringen af Brugen af Genstandene faar han her Lejlighed til at lære i de 14 Dage, Markedet varer, og han lærer mere her i to Uger end ved flere Aars bogligt Studium hjemme. Naar jeg ikke havde andre Forretninger, besøgte min Hustru og jeg hver Dag dette Marked til Fods, da det kun laa c. 10 Minutters Gang fra Byen, eller med Ingeniørens Troikaspand, og efter Markedsbesøget kørte vi saa i Reglen en Tur ud i Steppen, men ikke mere end en halv Fjerdingsvej fra Byen; saasnart vi havde faaet en bestemt Kabardinerby indenfor c. 500 Meters Afstand fra os, vendtes der altid om, da det ikke var tilraadeligt

at gaa videre uden Eskorte, hvis der ikke var flere bevæbnede Herrer i Vognen, og i den sædvanlige rasende Fart gik det hjemad. Som jeg før har bemærket, havde jeg ogsaa paa disse smaa Ekskursioner Lejlighed til at se, at Steppens sorte Muld kun er meget tynd; flere Steder træder Lossunderlaget frem til Overfladen, og i flere Tørdale, som Regnskyl og Vind havde dannet, saas denne oprindelige Jordart i tykke Lag. Paa Markedspladsen havde den opæltede Jord i det fugtige Vejr faaet en broget Kulør, idet den sorte Jord var gennemtraadt, og den gulgraa Löss viste sig i Pletter overalt.

Efteraarsvejret var i Grosny højst ubehageligt; efter den hede Sommer indtraadte en kold Oktober og November. Solen var næsten aldrig fremme, Himlen stadig dækket af et tæt Lag af Altostratuskyer, der efterhaanden gik over i Cumulonimbus; Luften var svanger med Fugtighed, uden at det regnede, og en klam Kulde trængte igennem Klæderne baade inde og ude. Hertil kommer at man trods Vinterkulden er slet forsynet med Kakkelovne. Først hen i November begyndte det saa smaat at regne, hvorefter fulgte Snevejr, derefter var de sidste Dage af Jahrmarka'et begunstiget af Frostvejr med Solskin, hvorefter Sneen altter tog fat, og i December sneede det tættere og tættere hver Dag, saa alt var dækket med et højt Snelag; dette bragte den Behagelighed, at man nu var fri for at vade sig fast i det trælsumme Ler.

Byen Grosnys amerikansk hurtige Vækst skyldes udelukkende Naftaens Tilstedeværelse i de to før omtalte Bjærgrygge, der herfra strækker sig mod Vest, og ud i disse vil vi begive os.

Af Kæderne er den sydligste, der med sin tvedelte Østende støder lige til Byen Grosny, c. 110 Km. lang, dens vestlige Del opløser sig i flere Grene, der begrænses af Tereks N.-S. Løb. Den nordligste Kæde er c. 140 Km. lang og bestaar af en enkelt Ryg, der naar fra Tereks og Sundsjas Sammenløb i Øst til tæt ved Terek i Vest. Kæderne løber parallelt med hinanden og omslutter en c. 10 Km. bred Steppe ved Navn Alchanjurtsteppen. Kæderne er i deres østlige Del kun lave afrundede Bakker, men stiger ret hurtigt mod Vest og naar i deres mellemste og vestlige Dele c. 900 Meter over Havet, men da Steppens eller Dalens Højde samtidig tiltager mod Vest, tager Bjærgene sig ikke videre imponerende ud herfra, omtrent vel som et Par Gange Himmelbjærgbakkernes Højde. Den sydlige Kæde gaar ret jævnt over i det omgivende Land, saaledes at man uden Vanskelighed kører over dens Passer, derimod er den nordliges betydelig stejlere, Vejene gaar i

Zigzag fra Syd op til de faa Kosakstanitzaer, som ligger her, og dens Nordside falder paa mange Steder som en Mur ned til det nordfor liggende Lavland med Terekflodens Dal. Bjærgene er overalt græsbevoksede lige til de højeste Kamme, og er særdeles yndefulde at betragte om Foraaret; i Løbet af Sommeren afsvides Græsset, og Terrænet antager et højst kedsommeligt Udseende. Kæderne er saa godt som fuldstændig blottede for Skovvækst; kun paa Nordsiden af den nordlige Ryg, hvor Solen ikke formaar at udtørre de mange men meget smaa Bække, vokser der noget lavt Krat, som kun naar en meget ringe Højde. Det eneste Vandløb, man til Nød vil kunne betegne som Flod, er Nef-tanka, der udspringer paa Nordkæden og løber i en dyb Erorionsslugt ud i Sundsja nogle Kilometer Nord for Grosny. Den har faaet sit Navn af, at dens Vand altid er lidt petroleumsholdigt. Hele Terrænet er overordentlig sparsomt beboet. Den største Del tilhører Kosakstanitzaerne i Nord- og Sydkæden, og kun i den sydliges østlige og vestlige Del findes nogle faa Kabardinaüler. At Kaukasierne tidligere ogsaa har boet i den nordlige Kæde og formodentlig lige til Terekdalen, viser alle de tyrkiske Navne, vi her træffer paa, men som Russerne desværre delvis ombytter med andre Navne, saaledes Alchanjurt (Alchans el. Alachans Fødested), Mahomet-jurt (Mahommeds Fødested), Atalyk (det der tilhører Fyrsten eller Domæne), Ali-jurt (Alis Fødested) tæt ved Terek Øst for Mosdok; det sidste Navn giver os en Antydning af, at Befolkningen her i sin Tid har tilhørt Shiakseken af Islam, der maa være bragt hertil under det persiske Herredømme i Kaukasus, som delvis varede for de sydligere Egenes Vedkommende til i Begyndelsen af det 19. Aarhundrede, da Rusland sikrede sig Eneret til at hejse Krigsflag paa Kaspiahavet. Kabardinere og Tjetjensere er af Kosakkerne blevne trængte mere og mere mod Syd, og lever fra den Tid og den Dag i Dag i evigt Fjendskab med hinanden. Kosakkerne viser sig kun i Embedsmøder i Kabardinaülerne og omvendt Kabardinerne i Kosakstanitzaerne. Kommer man saaledes nordfra med Kosakeskorte, er man saa godt som sikker i Kosaklandet, men saasnart man naar til Kabardinerterrænet mod Syd, maa man omskifte Kosakeskorten med Kabardinere, hvis man da ikke vil være sikker paa Overfald eller i hvert Fald mindst en højst uvenlig Modtagelse i de kaukasiske Aüler. Der synes imidlertid at herske en stiltiende Overenskomst imellem de to Folkeslag om at drage Fordel af Usikkerheden, saaledes at Afgiften gaar i Kosakernes Lomme i deres Terræn og i Kabardinernes i deres. Rejsen bliver paa den Maade noget kost-

bar, men begge Parter gaar heller ikke af Vejen for at lade Livet for den Rejsende, som de er betalte for at beskytte, og de lystre hans mindste Vink og Luner i enhver Henseende.

Opdagelsen af Naftalejerne ligger langt tilbage i Tiden, mange af de smaa Bække er naftaholdige, og paa utallige Steder siver Petroleum ud af Bjergskraaningerne. De indfødte opsamlede den i Spande, hvor Kilderne vældede ud, eller gravede Huller, hvorfra de hejsede den op. De opsamlede ligeledes Jordvoks og brugte begge Dele til Brændsel. Nu drives Udvinningen paa moderne Maade ved Boringer, som vi vil se, idet jeg vil forsøge at give en kort Beskrivelse af en af de mange Ture, jeg paa alle Aarstider foretog dels til det c. 10 Km. Vest for Grosny liggende Naftaterræn i den sydlige Kæde og dels til de ved Wosnesenskaja (Mahomet-jurt) liggende Naftaegne i den mellemste Del af den nordlige Kæde. Jeg foretog disse Ekskursioner dels i Selskab med en engelsk Ingeniør, dels sammen med russiske Boremestre og Kosakker, og min Hustru ledsagede mig ogsaa et Par Gange, endog til Wosnesenskaja i den nordlige Kæde.

Saasnart Troika'en var færdig for Døren, og vi om Sommeren klædte i lette Silkedragter eller om Vinteren indpakkede i Pelværk, Burka og Pels hue skulde i Færd med at stige til Vogns, var det almindelige Spørgsmaal: „Har De Deres Revolver og Patroner?“ og det samme Spørgsmaal gjaldt Kusken. Jeg var vel vant til i mange Aar at have denne Trøster hos mig og til at stole paa den, men jeg har aldrig hørt Folk spørge saa ængstelig efter dette Apparat som her; maaske fordi man i de andre Egne, jeg har færdedes i i Asien, betragtede det som en Selvfølge, at man altid var bevæbnet. Herefter gik det i Karrière ad Vejen igennem Steppen Alchanjurt med Naftafloden til højre og de om Foraaret og i Forsommeren herlig grønne Bjerge mod Syd. Vej kan man næppe tale om, det er kun Hjulspor, hvor Vognen har Møje med at komme frem i det fedtede Ler, men man er nu i Færd med at anlægge en regulær Chaussé ud til disse nærliggende rige Kilder. Langs Vejen ser vi nogle c. 20 Meter høje Træstilladser med smaa Huse ved Siden, det ene efter det andet. Ved første Øjekast tror man, de maa høre med til Naftapumpningen, men kommer man nærmere, opdager man, at der paa Toppen af Stilladset paa en Træplatform stadig vandrer en Kaukasier med Riflen i Armen, og inde i Huset er der Vagtstue for flere Tjetjensere, 10—12 Mand. Det er altsammen Vagter, der er oprettede for at holde Røvere i Ave, og fra det høje Stade kan der holdes Udkig over Terrænet

og Vejen fra Boretarnaene til Grosny. Som vi ser, gøres der betydelige Anstrengelser fra Myndighedernes Side for at holde Røveriet nede, men til Trods for alle disse Sikkerhedsforanstaltninger blev det mig dog fra-raadet at køre derud alene med min Hustru, hvilket jeg et Par Gange havde gjort. I Løbet af en Times Tid er vi ved et Indelukke i Bjærgene, hvor Vegetationen er som svedet bort, vi kører igennem Grus og Dynd og Naftaslam til Navene. Hele Jorden er som blandet med Beg og Tjære, og overalt stinker det af Petroleum. Rundt om i Bjærgene staar den ene sorte Pyramide, Naftataarnet, ved Siden af den anden, de dækker flere Kvadratkilometer. Man kører overalt over Rørledninger, der gennemkrysser hele Terrænet, og fra

Naftafontæne.

Taarne og Bygninger, der alle er tilsværtede af Nafta, stiger Røg og Damp op fra Værksteder og Dampumper. Lige Nord for os nede paa Steppen ser vi flere Rækker af Naftataarne, der alle er hvide og viser, at de er forladte uden Resultat. Her foretoges den første rationelle Boring af Rothschilderne, idet man troede, at Naftalagene maatte ligge paa de laveste Steder i Dalen, hvor Floden Neftanka førte dette Produkt med sig. Man borede imidlertid ned til 400 Favne flere Steder, og Resultatet var Tab af mange Millioner. Imidlertid fandt et belgisk Selskab paa at bore paa det her omtalte Sted i Bjærgene, hvor Naftaen sivede ud, idet man mente, at Naftalagene havde forskudt sig op i Bjærgene under disses Dannelse og saaledes var nærmere ved Overfladen. Forsøget faldt heldigt ud; ved en Boring paa kun 60 Favne, der betragtes som meget ringe, sprang en Fontæne ud af Jorden og gav en Ind-

tægt af 14 Millioner Kroner paa denne ene Boring. Flere Selskaber fulgte efter, og nu er der siden sprunget adskillige Fontæner og oppumpet betydelige Kvantum Petroleum.

Boringen foregaar som en artesisk Brøndboring; man borer først Prøvebrønde som almindelige Vandbrønde, hvori Jordlagene undersøges. Her finder man allerede ofte Skiferlag, der er imprægnerede saa stærkt med Bitumfedt, at de kan brænde; siver der desuden Nafta op eller der lugter af Naftagas, betragter man det som et godt Varsel. Der bygges nu et pyramideformet Trætaarn over Brønden, og i Toppen af dette anbringes et Hjul, hvorom Kæden, i hvilken Borerørene ophejses, løber. Til en Begyndelse hamres Rørene (fra 4—16 Tommer i Diameter) ned med en Vippebjælke, men efterhaanden som der paaskrues flere og flere Rør til større Dybder, maa Dampmaskinen tages til Hjælp, og Taarnet gøres nu ogsaa efterhaanden højere. Lagene, der med Boreapparater rodes op af de neddrevne Rør, undersøges nøje, og mærker man Udstrømning af Naftagas, hvilket ganske simpelt prøves ved at sætte en Tændstik til Borerøret, hvoraf kan udstaa store Flammer, udvises der stor Forsigtighed; man lytter til Rørene, og høres underjordisk Larm, der stadig tiltager, venter man, at Naftakilden vil springe, hvorfor enhver fjærner sig og lader det hele staa hen, idet man imedens i stor Hast opfører Dæmninger til at modtage Naftavulkanens Indhold. Er der stærk Spænding paa den Naftabeholdning, man er stødt paa, skaffer denne sig Luft igennem Rørene og staa ofte med en tyk Straale Hundreder af Fod til Vejrs og med en saadan Kraft, at Taarn og Maskiner splintres og spredes i Stykker rundt om. Naftaen vælder ud i den kunstige Sø, man ved Dæmningerne har dannet, og man har ikke andet at gøre end at lade den springe, indtil den holder op. Dæmningerne bygges efterhaanden højere og stærkere, og tit hænder det, at Naftaen løber ned paa anden Mands Terræn og er i saa Tilfælde tabt; derfor holder Naftamændene ikke saa meget af Fontæner som af at træffe paa en rolig Beholdning, man efterhaanden kan pumpe ud, og naar Fontænen hører op at springe, maa i alle Tilfælde Damp- eller Haandpumpen i Gang. Naftaen har to forskellige Farver, enten sortbrun eller gul; den første er den hyppigste. Den er en tyk-flydende Masse, der først brænder ved høj Temperatur, og dog hænder det undertiden, at en Fontæne kommer i Brand og anretter store Ulykker. Under mine Ophold her sprang to Fontæner i et Par Dage, med saa stor Kraft, at tunge Maskinhjul fandtes henslyngede over 200 Meter fra Fontænen.

Hvorledes Nafta'en eller Petroleum opstaaer, er man ikke naaet til nogen Klarhed over; man ved kun, at den er et fossilt Produkt, som har sin Oprindelse fra Plante- og Dyreriget. Den rent kemiske Opstaaelse af Nafta ved Vandets Virkning paa kulholdige Jærnforbindelser i Jordens Indre under Medvirkning af Tryk, Varme og Tid finder ogsaa sin Bekræftelse i Naturen og just i den Ejendommelighed, at overalt, hvor der i Jordskorpen findes dybere Forkastningsspalter, viser der sig brændbare Kulstofgasarter eller endog Lag gennemtrængte med Nafta og Voks. Sandsynligvis kan Nafta dannes paa forskellige Maader, saaledes at de mange Teorier, der haves, delvis alle har deres Begrundelse, uden at jeg her nærmere kan komme ind paa disse.

I de her omhandlede Bjerge finder man ofte Naftaen i forskellige Horisonter, som de kaldes, idet, naar et Hulrum er udpumpet, andre findes under dette. Der har saaledes været Tilfælde, hvor man her har udpumpet syv forskellige adskilte Hulrum liggende under hverandre; flere Steder bores der endog igennem Granit for at naa de nederste Hulrum. Nafta af Betydning finder man her i Dybder 40—400 Favne.

Hvor og hvorledes man skal bore, kan med nogen Sandsynlighed beregnes forud af Lagenes Stilling og ad trigonometrisk Vej; efter den sidste Metode, den bekendte Naftageolog Angermanns, fik jeg selv et gunstigt Resultat i den nordlige Kæde ved Wosnesenskaja, hvor jeg var den første, der aabnede Naftaindustrien. Men ellers afhænger Naftaboringen meget af Heldet og er altid noget af Hassardspil. Et Selskab borer ned til 50 Favne og finder en sprudlende Fontæne, et andet borer næppe 100 Alen derfra og findes intet i 300 Favnes Dybde, saa lunefuld er Naftaen. En Vanskelighed for Naftaindustrien ligger i, at der ikke findes Tømmer i Bjærgene; alt Materiale maa slæbes hertil langvejs fra i smaa Kærrer, der kun laster lidt, og i den fugtige Aarstid og om Vinteren ofte er Dage om at køre Strækninger, som i Danmark vilde tage Timer.

Omkring de herværende Naftataarne er der efterhaanden opvokset en hel By, der ligger spredt, malerisk rundt om paa Højene med vid Udsigt over Alchanjurtsteppen og den høje nordlige Kæde. En enkelt Landsby øjner man herfra hist og her i det fjærne, en Del Kvæg græsser paa Steppen, men kun lidt i Forhold til det mægtige græsbevoksede Areal, der kunde føde Legioner af Dyr og Mennesker. Hvilke Arealer ligger der ikke som her ubenyttede hen i det mægtige russiske Rige; en lille udyrket Plet af dem vilde være tilstrækkelig til at føde hele Danmarks Befolkning, uden at nogen russisk Undersaat vilde blive gaet for nær. Men Livet

er uhyre ensformigt her imellem de næsten tomme Stepper og Bjerge, hvor kun Foraaret med dets yppige, grønne Græs og Blomsterne giver en lille Tilsætning til Naftamandens Arbejdsnydelse.

Ved Besøget paa det her omtalte Naftaterræn tog vi altid hjem til Grosny samme Dag, derimod var mit andet samtidige Arbejde, som jeg havde i Wosnesenskaja, der ligger c. 12 danske Mil Vest for Grosny i den nordlige Kæde, forbundet med større Vanskeligheder. Der gaar vel en Vej eller opkørte Hjulspor fra Grosny igennem Steppen Alchanjurt til Wosnesenskaja, men den er lang og kedsommelig, og man maa have Reserveheste med for at komme igennem i en rimelig Tid, kampere paa Steppen om Natten, hvilket ikke er tilraadeligt uden Eskorte; i fugtigt Vejr er Vejen næsten ikke til at benytte, om Vinteren er den tilsneet, vanskelig at finde og rigelig hjemsøgt af Ulve. Vi tog

Wosnesenskaja.

derfor altid med Banen til Stationen Slipzowskaja, der ligger omtrent midtvejs imellem Grosny og Vladikaukas. I Slipzowskaja bestilte vi forud pr. Telegraf en Kalesjevogn, en Linjega eller hvad Køretøj der nu kunde faas, som skulde føre os over Passerne i den sydlige Kæde og Steppen til Wosnesenskaja, der ligger c. 5—6 Mil fra Slipzowskaja. Da vi maatte køre med Lokaltog, der gik langsomt, tog vi enten fra Grosny ved Midnat og kom til Slipzowskaja hen ad Morgenen, eller vi tog fra Grosny om Eftermiddagen, naaede Slipzowskaja om Aftenen, sov lidt der indhyllede i vore Burkaer paa Træbænkene i den primitive Landstation, indtil det var blevet saa lyst, at vi kunde køre. Opholdet paa denne Station, hvor der til alle Tider var samlet en røveragtig udseende Bande, var ikke altid lige hyggeligt. Gulvet var, ligesom forøvrigt paa andre Stationer i disse Egne, hvad de lavere Klassers Ventesaal angaar, bogstavelig talt brolagt med Mænd, Kvinder, Børn og Byldter, som man maatte sno sig imellem for ikke at træde paa nogen, og da det hændte, at Togene var

henved et Døgn forsinkede, kan man tænke sig til den Atmosfære, der herskede i den lille Stations eneste Venterum. En Nat maatte jeg staa Vagt ved min Hustru, der, indhyllet i Tæpper og træt efter en Udflugt til Wosnesenskaja, sov paa en af Træbænkene imellem den lidet hyggelige Forsamling. Paa de fleste af disse Ture kørte jeg ledsaget af Ingeniøren eller Boremesteren uden Eskorte; kun et Par Gange, hvoraf den ene Gang med min Hustru, havde vi Eskorte af Kosakker. Da Banelegemet ligger højt, er vi i Løbet af en halv Times Tid oppe i den sydlige Kædes Pashøjde, hvortil Opstigningen ingen Vanskelighed byder. Nedstigningen til Steppen gaar derimod ret stejlt ad en Zigzagvej, men dog ikke værre, end at vi kun paa nogle Hundrede Meter maa staa af for at holde igen paa Vognen. Kædens Sydskraaning er her næsten ørkenagtig, men saasomt man har overskredet Kammen, tiltager Vegetationen, der om Foraaret ved Bjærgenes Fod og paa den vide Steppe, man ser ud over, er højst yndefuld. Forskellen i Vegetationen fremkommer sikkert ved at Solen udtørker Sydskraeningen. Der findes ingen skarpe Tinder, alt er afrundede Bakke- drag. Paa Steppen nomadiserer en betydelig Mængde Heste, Hornkvæg og Geder, der dels tilhører Wosnesenskaja og dels de mod Sydøst liggende Kabardineraüler. Mængder af Ørne, Høge og Falke kreser omkring i Luften, og i Græsset summer Myriader af Insekter i Forsommeren. Midt paa Steppen, der ellers kun bruges til Nomadisering, er en Del Jord anvendt til Agerbrug; Kornet staar tyndt, men det er vel mere Bearbejdelsens og Sommertørkens Skyld end Jordbundens. Om Sommeren og Efteraaret høstes der Græs, der opsættes i store Stakke, i hvilke vi paa Halvvejen altid tog os et lille Hvil efter forinden at have spejdet efter, om der var mistænkelige Personer i Nærheden. Om Sommeren er det en sand Fornøjelse at køre paa Stepperne, men om Efteraaret og Vinteren staar en bidende kold Vind ned igennem Dalstrøget fra Vest. Overfor os ligger Nordkæden som en ret imponerende Ryg, og højt oppe paa en Terrasse næsten i Pashøjden ligger den store Kosaklandsby Wosnesenskaja. Man vilde forsværge, at der kunde køres op til den, men dels har Kosakkerne udbedret Vejen lidt og dels gaar den i et uhyre Antal Svingninger; dog er det heller ikke helt ufarligt at køre op ad den, og nedefter foretrækker man som Regel at gaa trods de fortræffelige russiske Kuske. Særlig for min Hustru var det en højst ubehagelig Tur, da hun en Nat maatte gaa sammen med os ned ad Kæden. Af Hensyn til Sikkerheden raadede man os til først at tage fra Wosnesen-

skaja henimod Aften, da muligvis Banditter kunde have set os køre til Byen samme Dags Formiddag, og nu troede at vi overnattede i Kosakbyen, og det trods vore fire bevæbnede solide Kosakker som Eskorte. Hvorfra al den Frygt kommer, ved jeg ikke rigtig; der saa mennesketomt ud til alle Tider; men Kosakkerne svor paa, at Kabardinerne altid laa paa Lur efter Rov i Aulerne umiddelbart Sydvest for Kørevejen.

Efter at være passeret igennem dette ensomme Terræn virker Stanitzæn særdeles behagelig paa Nerverne, som den uhyre Stillehed ogsaa kan angribe, og jeg tror i Længden lige saa stærkt som den modsatte Yderlighed. Set paa Afstand minder Byen med sine mange Hø- og Halmstakke og smaa med Græs, Græstørv og Straa tækkede Hytter ikke saa lidt om en Negerkraal, men den

Gade i Wosnesenskaja.
(Bag Kosakdrengen ses en Gris, en anden er i Færd med at løbe ind ad Havelangen.)

store Kirke med den hvide Kalkning, de grønne Kupler og Klokketaarnet, der rager op over det hele, som den kontrasterer saa stærkt med, angiver tydeligt, hvor vi befinder os. Sorte og graa Svin, hvis Orner rejser Børster og giver dem Udseende af Hulepindsvin, Gæs, Hornkvæg, Faar og Heste løber løse rundt i et Virvar baade udenfor Byen og i dens Gader.

Som en ægte Militærby er den gennemskåret af lige og brede Gader eller Veje, der alle skærer hverandre under rette Vinkler. Langs Gaderne ligger de smaa Kosakhuse, der er byggede af klinet Vidiefletværk, af soltørrede Mursten eller Bindingsværk med brændte Tegl, de sidste i Minoritet. De fleste er overordentlig lave, mest tækkede med Straa eller Græs, men en Del er ogsaa tækkede med røde Tegl. Vinduesrammerne, der er forsynede med Udskæringer og malede, ligner Skablaager, da de alle er forsynede med Skodder, selv de mindste, der alle lukkes om Aftenen. Hovedindgangen

er altid forsynet med en Veranda af udskåret og malet Træ, den saakaldte før omtalte Patjesd, og under Tag-skæggene hænger udskaarne, undertiden malede, Træsuffitter ned. Man ser overalt, at der gøres Anstrengelser for at pynte og vedligeholde Husene saa godt som muligt, og de har alle et særdeles hyggeligt Præg. Hvert Hus har sin Have omgivet af det obligate Vidiefletværk, og langs Gadehegnene vokser store Pile, Birke eller Frugttræer, især Kirsebærtræer. Frugttræerne er overordentlig talrige; da jeg besøgte Byen om Foraaret, stod alle Haver i et Blomsterflor, ligesom Køkken- og Blomsterhaverne var anlagte. Om Sommeren fik jeg altid af min Vært hver Morgen overrakt en Buket friske Blomster; udeløber denne, er det Tegn paa, at der ikke er det

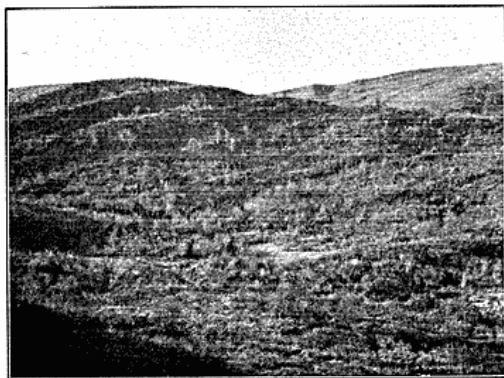

Mit Herberg i Wosnesenskaja.
(I Forgrunden Forf.)

bedste Forhold til Stede imellem Vært og Gæst. Over Byens og Borgernes Vel raader Attamanen, der her var Vagtmester, og hed Mischtsjenko. Hos ham tog jeg altid ind og opholdt mig, naar jeg kun var her om Dagen, medens jeg under natlige Ophold havde Kvarter hos en af Kosakskomagerne, da der i Byen ikke fandtes Herberg af nogen Art. Skomageren havde vel som alle de andre kun Alkover til sin egen Familie, men da han gerne vilde tjene et Par Skilling, tog han og Konen i Mellemtiden til Takke med et Leje redet af Hø og Halm i Køkkenet. Ingeniøren og jeg sov i Værtens og Værtindens Alkover, og da vi var dobbelt saa lange som disse, var det saa som saa med Hvilen. Lagner var der ingen af, og de smaa Dynner, der næppe dækkede Halvdelen af Personen, mindede i Lugten meget om de to, der for vor Skyld maatte fortrække, men med vore egne medførte Flonelslagener gik det an. Maden kunde vi ikke klage paa, Fjerkrae havde Byen en god Del af, og saa

snart vi kom, blev der slagtet Høns eller Kalkuner; disse, kogte Æg, sort Brød og Wodka var de stadige Retter. Under vore Ophold samledes altid en Del Kosakker hos os, og disse maatte selvfølgelig have en eller flere Snapse med, for ikke at tale om at de som Regel gjorde sig til Gode med Resterne af vort Maaltid sammen med Værtsfolkene.

Det er ret ejendommeligt at se en saadan tilsyneladende Bondeby saa at sige fuldstændig i Uniform, alle Mænd i Tjerkaska med Dolk, Pelshue med Kokarde og lange Støvler lige ned til de mindste Dreng, alle Kvinder i spraglede Underdragter, Bluse og den lille korte Trøje og forskellig farvede Tørklæder paa Hovedet. De sidste gemte sig i Reglen straks ved vor Ankomst til Huset og kom først senere frem og satte sig i lange Rækker paa Hug langs Vidiehegnene for at betragte os.

Kædens øverste Sydskræning ved Wosnesenskaja.

Her kunde de ofte sidde halve Dage ganske ubevægelige eller i hvert Fald kun beskæftigede med at spise Solsikker. Om Søndagen var Vidiehegnene altid garnerede med Rækker af Kvinder, medens Mændene, særlig de yngre, der havde anlagt Søndagsdragten, den højroede Tjerkaska, spaserede omkring i Grupper med deres lange Kinsjaler eller opførte deres Danse i Gaderne. Til Hverdagsbrug var der altid Ud- og Indrykning af Patrouiller til Hest med Karabinen paa Ryggen, da Byen er forpligtet til at føre Politiopsyn med et vist Stykke Terræn, og henad Aften myldrede det i Gaderne med halvville Heste, Kvæg, Svin og Gæs, saa det næppe var muligt at passere dem. Befolkningstypen var en underlig Blanding af dels mongolsk-tartarske Fysiognomier dels af kaukasiske, navnlig grusinisk lignende, og jeg fik da ogsaa under mine Ophold at vide, at mange af Kosakkvinderne i sin Tid var røvede fra Kaukasus, dels ogsaa købte, navnlig det sidste, der forøvrigt stadig sker, men

ogsaa nu og da det første finder den Dag i Dag Sted, uagtet slikt naturligvis ikke tolereres af Myndighederne, men ofte er vanskeligt at komme til Livs.

Fra Landsbyen, der har ca. 2000 Indbyggere, er der kun et Par Hundrede Fod til Kædens Kam, og Stigningen foregaar over bølgede afladede Bakker bevoksede med Græs, og hist og her med lidt tyndt Krat, der sjælden naar over en Meter i Højde. Vejen, der kan befares af Køretøjer, gaar her tværs over Kammen og i Zigzag ned ad Nordskraaning til Mosdok ved Terek. Fra Kammen har man en vidunderlig vid Udsigt langt mod Nord ned over Terekdalen og de nordlige Stepper, og Terek ser man slynge sig i utallige Bugter igennem et grønt, frugtbart Terræn, hvor flere større Byer øjnes langs Floden. Nordskraaning er meget stejl

Forsøgsbrønd paa Kædens Nordside tæt ved Wosnesenskaja

og fuld af vilde Slugter, hvori Bjærgbækkene flyder ned til Terek. Disse Slugter er ofte tæt bevoksede med Krat af 2—3 Meter høje Løvtræer og tornede Buske, medens Mellemrømmene er bevoksede med sparsomt Græs eller helt vegetationsløse, hvilket sidste kan tyde paa Tilstedeværelse af Nafta tæt ved Overfladen, da denne ødelægger al Vegetation. Lidt neden for Kammen mod Nord, hvor der var Afløb ad Mosdok til, borede vi Prøvebrønde, da der for Naftaudvindingens Skyld var stillet en Bane i Udsigt over Mosdok langs Terek, og da der viste sig gunstige Tegn til, at vi var trufne paa de rette Lag, sattes Rørene ned, og i ca. 40 Favnes Dybde kom Naftaen allerede til Stede. Der var stor Glæde i Wosnesenskaja; thi det kunde betyde, at Byen blev rig derved. Attamanen og en stor Del af Kosakkerne gjorde Gilde for os og drak vort Velgaaende i Wodka og Cognac et lidt generende Antal Gange, fordi vi havde aabnet Naftakilderne ved Stanitzaen. Andre Forhold bevirkede

imidlertid, at det blev herved for Danmarks Vedkommende. Som Følge af mine mange Besøg her og Udsigten til Velstand i Stanitzaen ved mine Arbejder stod jeg paa en overordentlig god Fod med Kosakkerne, der altid var rede til at yde mig Assistance og passede paa mig som paa et Barn, for at der ikke skulde hænde mig Ulykker. Jeg var altid vis paa at finde en gæstfri Modtagelse, naar jeg efter de ubehagelige Ventetider i Slipzowskaja St. og Køreturene over Bjærge og Stepper i et raat Vejrlig om Efteraaret oftest forkommen naaede Stanitzaen. Er man Gæst her, kan man rolig lægge sine Vaaben til Side og sove trygt i Alkoverne. For en dansk Forfatter, der er det russiske Sprog mægtig,

vilde det være en interessant og taknemlig Opgave at beskrive dette krigerske og samtidig saa gæstfri og i Omgang behagelige Folkeslag. For Kosakkerne ligger der sikkert i Fremtiden andre store Opgaver end dem, de har løst ad Militærvejen; disse er talrige; thi de benyttes paa alle de vanskeligste Punkter paa det russiske Riges Grænser fra Hindukush til Ishavet. Der er ingen Tvivl om, at Kosakkerne rummer en stor Del af Ruslands bedste Folkeelementer.

I næste Hefte vil følge en Beskrivelse af min Rejse herfra til Osseternes Land i selve Kaukasuskædens høje Bjærgregioner. Afbildningerne er efter Fotografier af Forf.

De vigtigste af danske i arktiske Egne udførte Rejser og Forskninger.

Af Oberst Emil Madsen.

(Fortsat.)

Disse Bestræbelser blev stærkt paaagtede herhjemme, og der nedsattes 1817 en Kommission under Forsæde af H. C. Ørsted for at drøfte, hvad der kunde være at foretage. Inden der ved den fremkom et Resultat, indtraf, at William Scoresby i 1822 fik undersøgt en ikke ubetydelig Del af den hidtil omtrent ubekendte, nordøstlige Kyst af Grønland, navnlig i Egnen omkring Scoresby-Sund, hvilken Fjord dog angives alt 1761 at være bleven opdaget af den danske Hvalfanger Volqvard Boon eller Bohn¹⁾. Scoresby naaede til $80\frac{1}{2}^{\circ}$, gik derpaa tilbage, nærmede sig Kysten paa $75^{\circ} 43'$ og $74^{\circ} 6'$, og tilsidst lykkedes det ham at komme i Land paa den paa $70^{\circ} 30'$, hvor han fandt flere Spor af indfødte. Han landede ogsaa paa flere sydligere Punkter og vedblev at se Landet indtil $69^{\circ} 13'$, hvornæst han vendte hjem. Det lykkedes ham at kortlægge den ubekendte Østkyst mellem 69° og 75° , der tidligere betragtedes som utilgængelig, og navnlig Kysten fra 70° til $72\frac{1}{2}^{\circ}$ undersøgtes nøjagtig. Undersøgelserne i disse Egne fortsattes det

¹⁾ Graah: Undersøgelser til Østkysten af Grønland, Kbh. 1832, 99. Jvf. Grønlands hist. Mindesmærker III, 770. Anm. 1. Af nogle Punkter paa Østkysten havde dog hollandske Hvalfangere faaet Kending i ældre Tid og givet dem Navne. Gærl Hamkes Bay paa $74\frac{1}{2}^{\circ}$ var saaledes bleven set 1654, Broer Ruys Land paa $73^{\circ} 30'$ 1655, Land van Edam paa 77° ligeledes 1655 og Land van Lambert paa $78\frac{1}{2}^{\circ}$ 1670.

følgende Aar af Clavering som Fører for en af den engelske Regering under Sir Edward Sabine angaaende Undersøgelser af Pendulsvingninger udsendt Ekspedition. Paa $75^{\circ} 15'$ naaedes Kysten i Aug., og derpaa sejledes et Stykke nordpaa langs Kysten i aabent Vand. Der vendtes derpaa, og den 13. Aug. landsattes Sabine paa den Ø, der fik Navn efter ham. Da Jagttagelserne her var endte, fulgtes Kysten forbi Kap Parry, hvorpaa Hjemrejsen paabegyndtes. Ret betydelige Strækninger af Grønlands Østkyst var saaledes blevne bekendte, og Clavering havde paa den efter ham opkaldte Ø truffet en Eskimo-Familie paa 12 Personer, medens Stedet siden har været ubeboet.

Disse Undersøgelser og navnlig det af Scoresby udgivne Skrift¹⁾ vakte ogsaa herhjemme megen Opmærksomhed. Der nedsattes atter en Kommission, og denne forberedte da en Ekspedition, der skulde bestaa af 2 Konebaade og 2 Kajaker, som under Anførsel af daværende Premierløjtnant, senere Kaptajn i Flaaden W. A. Graah²⁾, der tidligere med stor Dygtighed havde udført Søopmaaling paa Island og 1823 var bleven udsendt

¹⁾ Scoresby, Journal of a voyage to the northern whale-fishery, Edinburgh 1823.

²⁾ Det af Graah optagne Kort, der gaar fra $68\frac{1}{2}^{\circ}$ til 73° , blev med Beskrivelse m. m. udgivet af Søkortarkivet 1825. — Graah døde 1863.